

WELCOME

TO EUROPE!

Diversity is a value!

Készült 2019. decemberében

Összeállította:

Gottgeisl Dóra

Kiss András

Kiadja:

Útalom Sportegyesület

1086 Budapest, Dankó utca 15.

info@utcaifoci.hu

www.utcaifoci.hu

Kiadványterv, nyomdai előkészítés: Farkas Petur, ICONICA

Társadalmi integráció a sport segítségével

Kézikönyv szakemberek számára

2. átdolgozott, bővített kiadás

Tartalomjegyzék

Előszó a bővített kiadáshoz	5
Diverzitás és xenofóbia Magyarországon	6
Sokszínű magyar társadalom	7
Politikai háttér	8
Xenofóbia Magyarországon	13
Menekültek a sportban Magyarországon	16
Diszkrimináció a sportban	16
Jó gyakorlatok Magyarországról	17
Munka a menekültekkel	21
Az integráció	21
Támogató munka menekültekkel	31
Sport és befogadás	35
Képességek fejlesztése a futball által	36
Társadalmi integráció	37
Foglalkoztathatóság	39
Gender ügyek	40
Érzékenyítés a futball segítségével	42
Vezetői készségek fejlesztése	45
Összegzés	47
Hivatkozások	48

Előszó a bővített kiadáshoz

Jelen kézikönyv az Európai Bizottság „*Sport as a tool for integration and social inclusion of refugees*“, a menekült háttérrel rendelkezők társadalmi integrációját segítő sport alapú programok pályázati kiírás által támogatott, „*Welcome to Europe! Diversity is a value*” című, 12 hónapos, 2019 januárjától decemberéig tartó projekt keretében készült. A kézikönyv a 2016-ban megjelent „*Társadalmi integráció a sport segítségével – Kézikönyv szakemberek számára*” című kiadvány átdolgozott, bővített változata, mellyel célunk, hogy az állami illetve a civil szféra keretei között dolgozó szociális munkások, sportszakemberek, gyermekvédelmi szakemberek számára eszköztárat biztosítsunk a menekültekkel, migránsokkal végzendő támogató munkához. Az Oltalom Sportegyesület kezdetektől fogva a sportot mint nevelési- oktatási módszert alkalmazva fáradozik azon, hogy a magyar társadalom hátrányos helyzetű rétegeinek társadalmi integrációját támogassa, valamint hogy a többségi társadalom számára elérhető és rendelkezésre álló lehetőségekhez segítse a marginalizálódott, társadalom peremére szorult rétegeket.

A kiadvány első felében a magyarországi közelmúlt és jelen politikai klímáját mutatja be, különös tekintettel a menekültekre, illetve a menekültekkel foglalkozó szervezetek életét közvetlenül érintő eseményekre. A sport világában létező, már bevált jó gyakorlatok bemutatása után áttekintjük azokat a nehézségeket, melyekkel nemcsak Magyarországra, de bármely országba érkező menekültek szembesülhetnek. A felsorolás nem teljes körű, igyekeztünk azokat a jelenségeket összegyűjteni és részletezni, melyekkel napi munkánk során gyakrabban találkoztunk. A menekültekkel kapcsolatos tapasztalatok bemutatása után a segítő, támogató munkában résztvevő szociális munkások, gyermekvédelmi szakemberek, edzők, trénerek tevékenységére vonatkozó ismereteket szedtük össze illetve azokat a jelenségeket, amelyek a menekültekkel végzett munka során kihívásként jelentkezhetnek.

A kézikönyv keretein belül vázoljuk azokat a készségeket, melyek szükségesek a társadalomba való beilleszkedéshez és bemutatjuk, hogyan fejleszthetők a futball segítségével. A Sport és befogadás fejezetben emellett bemutatjuk a football3 módszerét, melyet a világ számos pontján sikeresen alkalmaznak különböző társadalmi csoportok érzékenyítésére illetve az Oltalom Sportegyesület által fejlesztett kezdeményezést, a Fair Play Football Roadshowt, mely a hazai körülményekhez adaptálta a football3 szabályrendszerét s immár hetedik éve használja a mind a befogadó társadalom érzékenyítésére, mind a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok beilleszkedésének elősegítésére.

Bár egyes fejezetekben nagy hangsúlyt fektettünk a magyar kontextusra, hiszünk abban, hogy a kézikönyv az Európai Unión belül és azon kívül is hasznosnak bizonyulhat a gyermekvédelemben dolgozó, ifjúságsegítő szakemberek, szociális munkások, labdarúgó edzők és további szakemberek számára, akik kapcsolatba kerülnek menekültekkel **és marginalizálódott csoportokkal**, és támogatják befogadásukat **és integrációjukat**.

A kézikönyv tartalma nem feltétlenül tükrözi az Európai Bizottság véleményét.

Rákos András
elnök, Oltalom Sportegyesület

Diverzitás és xenofóbia Magyarországon

A kézikönyv első fejezetében arra törekszünk, hogy röviden bemutassuk Magyarországon mai politikai, társadalmi és jogi viszonyait, valamint azt, ahogyan az ország nyilvános diskurzusa alakul a sport világában. Bár csak Magyarországot mutatjuk be részletesen, úgy hisszük, ez mégis hasznos és irányadó lesz az olvasó számára.

Magyarországon a legnagyobb létszámú kisebbségi csoportot a romák alkotják, a lakosság kb. 8,8%-át teszik ki (Területi statisztika, 2018). A látható kisebbségek közé tartoznak és szinte mindennapos az őket érő strukturális és direkt diszkrimináció (ECRI Report of Hungary, 2009). 2007-ben a Parlament ellenszavazat nélkül fogadta el a Roma Integráció Évtizede Program Stratégiai Tervét, mellyel a romák helyzetét szerették volna javítani az országban, például az oktatás és a munka területén. Habár a romákat érintő strukturális diszkriminációról nem rendelkezünk hivatalos adattal, kijelenthetjük, hogy a szociális és gazdasági hátrányuk miatt kevésbé válhatnak részeseivé a magyar sportéletnek. Ebben területi tényezők is közrejátszanak, mivel a roma népesség felülreprezentált a vidéki, kevésbé fejlett régiókban, településeken. A mai Magyarországon három focicsapat van, amelyben roma származásúak játszanak nagyobb számban, amelyből a Magyar Máltai Szeretetszolgálat Sportegyesülete a legaktívabb, míg a másik kettő egyesület, a Magyar Cigány Labdarúgó Válogatott és a Magyar Kisebbségi Válogatott kevesebb aktivitást mutat.

A másik, a romákhoz képest kevésbé látható csoport, amelyet explicit támadások érnek, a zsidóság. Az utolsó, 2011-es népszámlálás során 10965 fő vallotta magát izraelita vallásúnak, így kevesebb, mint 1%-át alkotják a magyar társadalomnak. Az antiszemitizmus is jelen van az országban, ami többnyire antiszemita falfirkákban, tiltott önkényuralmi jelképek használatában és antiszemita szlogenek skandalálásában nyilvánul meg. Továbbá a legutóbbi parlamenti választások alkalmával a kormánypárt többek között Soros György arcképével propagálta saját kampányát, amelyet sokan a náci antiszemita propagandához hasonlítottak.

Sokszínű magyar társadalom

Magyarországon 13 történelmileg együtt élő kisebbséget jegyeznek (bolgár, cigány, görög, horvát, lengyel, német, örmény, román, ruszin, szerb, szlovák, szlovén, ukrán). Jogaikat deklarálja a 2011. évi CLXXIX. törvény a nemzetiségek jogairól. A törvény többek között kimondja, hogy tiszteletben kell tartani a vallási és kulturális hagyományokat, illetve valamennyi nemzetiséghez tartozó magyar állampolgárnak joga van az önazonosság szabad megvallásához és annak megőrzéséhez.

A történelmileg együtt élő kisebbségeken kívül a bevándorlók is színesítik Magyarország kultúráját, akik az 1980-as évek végén jelentek meg először nagyobb számban az országban. Ezt megelőzően, a kommunista rendszer alatt korlátozott volt a bevándorlásra lehetősége, inkább csak a „baráti” országokból érkeztek emberek, legtöbbször tanulmányi céllal. A bevándorlók aránya 2004-ben növekedett valamelyest, amikor Magyarország belépett az Európai Unióba. A migránsok közel felét a szomszédos országokból érkezők teszik ki – nagy részük magyar nemzetiségű.

A Világgazdaság jelentése szerint 2019 októberéig összesen 43881 ukrán vendégmunkás rendelkezik munkavállalási célú tartózkodási engedéllyel, míg ugyanilyen státuszban 6199 szerb, 2965 kínai és 2778 vietnámi állampolgár rendelkezik. Ebben a helyzetben is némi ellentmondást érezhetünk a kormánypárt üzenete és gyakorlata között: ebből adódhatott, hogy Székesfehérvárott a kormánypárti többségű önkormányzat több munkásszállót hozott létre ukrán és mongol vendégmunkások számára, amit viszont a helyiek elleneztek.

2019-ben a legnagyobb számban Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok: román 20700 fő (a lakosság ~0,21%-a), német 16100 fő (a lakosság ~0,16%-a), kínai 20350 fő (a lakosság ~0,21%-a), ukrán 20350 fő (a lakosság ~0,21%-a), összesen 172600 fő külföldi állampolgárt regisztráltak eddig az évben.

Magyarország elhelyezkedése miatt tranzitország, az ide érkező menekültek, menedékkérők nagy része tovább szeretne menni Nyugat-Európába. 2015-ben tetőzött a hazánkba érkezett menekültek illetve beadott menedékkérelmek száma, 177 135 (ksh.hu 2019). Az azóta eltelt időszakban ez a szám folyamatosan csökkent, s a Központi Statisztikai Hivatal rendelkezésre álló adatai szerint 2019 szeptemberéig összesen 417-en nyújtottak be menekült, oltalmazott vagy befogadott státuszra irányuló kérelmet (KSH 2019).

A fenti adatokból láthatjuk, hogy Magyarország társadalma nem homogén, de a külföldi állampolgárok még így is mindössze 2%-át teszik ki a magyar társadalomnak és legnagyobb részük határon túli magyar nemzetiségű. A látható és láthatatlan kisebbségekhez tartozó emberek együtt élnek, dolgoznak a többségi származásúakkal, gyerekeik pedig együtt járnak iskolába a többségi származású gyerekekkel.

Politikai háttér

Az utóbbi években egy több populista párt erősödött meg egész Európában és Amerikában egyaránt, s ugyanez a tendencia figyelhető meg a magyar Parlamentben. Ezek a pártok sokszor az emberek félelmeit kihasználva olyan üzeneteket küldenek a polgároknak, **amelyek leegyszerűsítik a valóságot azzal, hogy a hagyományos nemzeti értékeket tekintik a legfontosabb részének az életünknek, s ezt „megvédve” igénytelen és könnyen érthető megoldást kínálnak.**

2008 és 2009 között szélsőséges nézeteket valló férfiakat támadásokat követtek el romák ellen. Kelet-Magyarországon 9 településen hajtottak végre fegyveres támadásokat, amelyek során összesen 6 embert öltek meg és többet megsebesítettek. Három elkövető tényleges életfogytiglani, egy pedig 13 év fegyházbüntetést kapott.

2010-ben az egyik – szélsőjobboldali – párt kampányfilmjében a cigánybűnözés létezését bizonygatta. A kampányfilmet több héten keresztül levetítették a televízióban.

2015-ben Magyarország miniszterelnöke egy Európai Unió találkozáson Strasbourgban úgy nyilatkozott, hogy Magyarország homogén kultúrájában és gondolkodásában, amit ő értéknek tekint. Továbbá kijelentette, hogy a magyar sosem volt multikulturális társadalom és nincs tapasztalata népes bevándorlási hullámmal, míg az olyan országoknak, amelyeknek voltak gyarmataik, fel vannak készülve nagyobb néptömeg érkezésére.

2016 májusában a kormány minden állampolgárnak levelet küldött, melynek bevezetőjében a francia karikatúristák ellen elkövetett terrorcselekményeket hozta Orbán Viktor példának arra, hogy Európa nem tudja megfelelően kezelni a bevándorlást. A levél szerint Magyarországnak a saját lábára kell állnia és meg kell védenie magát a megélhetési bevándorlókkal szemben, akik a szociális juttatásokért lépik át az országhatárt.

A kérdőív 12 sugalmazó kérdést tartalmazott, és többek között azt állították, hogy húszsorosára nőtt a bevándorlás Magyarországon. A kérdések között szerepelt, hogy fél-e a válaszadó, hogy Magyarország terrorcselekmény célpontja lesz. Megkérdezték, hogy az állampolgár úgy érzi-e, hogy Brüsszel rosszul kezeli a bevándorlást és ez összefüggésben van a terrorizmus térnyerésével valamint, hogy egyetért-e azzal, hogy a kormány szigorúbban kezelje a bevándorlás témakörét, mint az Európai Unió. Júniusi adatok szerint mindösszesen 200 ezer kérdőív érkezett vissza, így a konzultációs kérdőívet elérhetővé tették online is, ezzel kívánták ösztönözni a részvételi hajlandóságot.

2015 júniusában többféle plakát jelent meg az utcákon, amelyeken a kormányzat fejtette ki nézeteit a bevándorlókkal kapcsolatban. A plakátokon olyan mondatok tűntek fel, mint például „Ha Magyarországra jössz, nem veheted el a magyarok munkáját!” vagy „Ha Magyarországra jössz, tiszteletben kell tartanod a kultúránkat!”. A civil szervezetek erőteljesen ellenérzésüknek adtak hangot a poszterekkel kapcsolatban, és arra kérték támogatóikat, hogy semmisítsék meg azokat. A köztéri plakátok néhány napon belül mémmé váltak az interneten, és számos átírat is készült belőlük.

2015-ben az Európai Unió áthelyezési, úgynevezett kvóta-rendszer kialakítását szorgalmazta, amely szerint valamennyi európai országnak be kellett volna fogadnia bizonyos számú menekültet. A határozat szerint Magyarországra 1294 menekült érkezett volna – az ország lakosságának 0,013 %-át jelentette volna. Azonban ezt a magyar kormány elutasította.

A Visegrádi Országok (Lengyelország, Szlovákia és Csehország mellett Magyarország) különböző módon utasította el az áthelyezési rendszert. Volt, aki csak a megjelölt szám egy részét fogadta volna el, de volt, aki egyáltalán nem fogadott volna el semmilyen feltételt. Az Európai Bizottság, az EU végrehajtó testülete azzal vádolta a három országot, hogy „az áthelyezéssel kapcsolatos jogi kötelezettségeiket

nem tartják be”. A Bizottság jogsértési eljárást indított három állam ellen, és figyelmeztette őket a további következményekről.

2016 októberében népszavazást rendelt el a kormány azzal a ráutaló kérdéssel, hogy „Akarja-e, hogy az Európai Unió az Országgyűlés hozzájárulása nélkül is előírhasssa nem magyar állampolgárok Magyarországra történő betelepítését?”. Annak ellenére, hogy a referendum érvénytelen volt, a kormány sikeresnek tekintette az eredményt, mivel a szavazók 98,36%-a válaszolt nemmel a kérdésre.

A kormányzaton kívül a Civil szféra próbálta megoldani a közelgő menekültügyi válságot.

Az olyan szervezetek, mint a Migration Aid, a Migráns Szolidaritás Csoport, az Oltalom Karitatív Egyesület és a Menedék Migránsokat Segítő Egyesület, az állampolgárokkal közösen saját kampányba kezdtek, hogy mentális segítséget és támogatást nyújtsanak azoknak, akik kénytelenek voltak elhagyni szülőföldjüket.

2017 nyarán a Migration Aid csoport, mely közösségi kezdeményezésre jött létre, azzal az ötlettel állt elő, hogy nyaralást szervez az olyan családoknak, akik már egy ideje a tranzit zónákban élnek, és úgy döntöttek, hogy az országban maradnak. A kezdeményezés célja az volt, hogy lehetőséget adjon a családoknak, hogy egy kis levegőhöz jussanak, mielőtt új életet kezdenek Magyarországon, és segítsen nekik abban is, hogy az utazás során átélt traumákat legalább átmenetileg elfelejtsék. A vakáció Tolna megyében, Ócsényben lett volna. Az ötlet azonban a helyiekben feszültséget keltett, és a lakosok nagy ellenállást tanúsítottak. Egy helyi vállalkozót, aki szállást ajánlott fel a menekültek számára, megfenyegették, és autójának kerekeit kilyukasztották. Ezeknek az eseményeknek és a lakosok ellenállásának köszönhetően a falu polgármestere visszamondta a megállapodást, és lemondott a posztjáról. A Migration Aid megszűntette a programot. A legfrissebb hír ezzel kapcsolatban, hogy a faluban újra megválasztották a polgármester 2017 decemberében.

2017-ben egy új név, Soros György neve jelent meg a magyar politikai színtéren. A magyar születésű humanitárius egykor az egyik legnagyobb támogatója volt azoknak, akik nagy szerepet játszottak a rendszerváltásban. Ma azonban ugyanezen erőknek lett a legnagyobb ellensége.

A jelenlegi politikai diskurzus szerint Soros Györgynek van egy „terve”, amely segít a bevándorlóknak és menekülteknek, hogy behatoljanak az országba, majd meghódít-

sák azt. Magyarország és Európa megóvása érdekében a kormánynak le kell állítania őt és tervének végrehajtóit (például „Brüsszelt” és a civil szervezeteket). Hasonlóképpen 2015-ben ugyanezt a forgatókönyv zajlott le. Először egy plakát kampányt indítottak, ezúttal Soros György arcával és neki címzett üzenetekkel. Ezt egy nemzeti konzultáció követte. A magyarokat arról kérdezték, hogy a „Soros-terv” mellett vagy ellen foglalnak-e állást. A hét kérdés többek között utalt a magyar-szerb határon lévő kerítés létezésére; az európai országok között kiosztott kötelező migráns kvótára, és hogy a kötelező rendezés ellen irányuló országokat súlyosan büntetni kell-e. A médiaforrások szerint mintegy kétmillió ember küldte vissza vagy töltötte ki a konzultáció elektronikus változatát. Nagyon sok ellentmondás volt azonban a válaszok pontos számával és az eredmények feldolgozásával kapcsolatban.

A kormánypártok több olyan intézkedése is volt a parlamenti választásokat megelőzően, amelyek mind szimbolikusan, mind gazdaságilag és politikailag meghatározzák a következő éveket, évtizedeket: a „Soros-terv” és az ahhoz kapcsolódó érvek miatt másfél év alatt ellehetetlenítették a legjobb magyarországi egyetemet, a Közép-európai Egyetemet (CEU-t), mivel azt „Soros-egyetemnek” nyilvánították, továbbá azzal indokolták az új civil törvény előterjesztését és elfogadását, hogy vannak olyan civil szervezetek és alapítványok, amelyeknek tevékenységeik és a „kitűzött céljaik megvalósításán keresztül a demokratikus ellenőrzésben és közvélemény-formálásban fontos szerephez jutnak”, s a civil szervezetekről Németh Szilárd 2017 januárjában úgy nyilatkozott, hogy „kitakarítják az országból azokat a civil szervezeteket, amelyek politikai vagy külföldi érdekeket szolgálnak”.

A magyar kormánypártok válasza a menekültválságra a határzár és a kerítés megépítése volt – amely szimbolikusan megkérdőjelezhető, hiszen éppen Magyarországon húzódott a keleti és nyugati tömböt elválasztó Vasfüggöny. A kerítés megépítését sokan megkérdőjelezték, a kormánypárt mégis ezt tartotta egyedüli megoldásként. A kormánypárt továbbá hangoztatta, hogy nem kíván menekülteket és migránsokat betelepíteni a kvótadöntés értelmében – amelynek értelmében 1294 menekültet kellett volna befogadni –, ugyanakkor Altusz Kristóf külügyi helyettes államtitkár a Times of Malta-nak elárulta, hogy titokban mégis befogadtak 1300 menekültet. Mindezek fényében megkérdőjelezhető a határzár megépítésének és fenntartásának csaknem 270 milliárd forintot felölelő költsége, valamint azok következmények (legyen szó a köztudatot átformáló érzésekről és gondolatokról a magánemberekről, illetve más nemzetek és országok kormányainak megítéléséről), amelyek több évre, évtizedre megpecsételhetik országunk jövőjét.

A kormány menekültekkel kapcsolatos kettős narratíváját támasztja alá annak a 300 menekültnek befogadása, akik az alkotmányos, politikai és gazdasági válságtól szenvedő Venezuelából érkeztek Magyarországra. A befogadást, melynek feltétele, hogy a státuszt kapott emberek rendelkezzenek magyar felmenőkkel (az 1956-os magyarországi forradalom után sok magyar állampolgár Venezuelába menekült), a kormány a Magyar Máltai Szeretetszolgálat segítségével bonyolította. A mentőakció részleteiről 2019-ben a sajtóból értesülhetett a társadalom, azonban a KSH honlapján a menedékkérőkre vonatkozó 2018-as és 2019-es adatok között nem találunk venezuelai állampolgárokra vonatkozó adatokat.

A kormány által 2018.07.21-én elfogadott *2018. évi XLI. törvény az egyes adótörvények és más kapcsolódó törvények módosításáról, valamint a bevándorlási különadóról* azokat a szervezetek érinti, melyek tevékenységükkel a magyarországi bevándorlást segítik illetve „Magyarországon székhellyel rendelkező szervezet bevándorlást segítő tevékenységének anyagi támogatása után kell fizetni.” (kormany.hu). Ennek hatálya valamennyi, a magyarországi bevándorlást segítő szervezetre kiterjed, azonban források szerint a venezuelai menedékkérők letelepedésében és integrációjában tevékenyen résztvevő szervezeteket nem kötelezték a bevándorlási különadó megfizetésére.

A magyarországi politikai légkör bemutatásakor meg kell említeni, hogy jelenleg a történelmi események illetve történelmi személyiségek szerepének újraértelmezése zajlik, mintegy párhuzamos narratívát alakítva ki a valós esemény értelmezések mellett.

Ennek jegyében 2014 nyarán egy 2013.12.31-i kormánydöntés értelmében felállították „*A német megszállás magyarországi áldozatainak emlékművét*”, mely a 1944. március 19-én kezdődött német megszállásának áldozatul esett magyar állampolgároknak kíván mementót állítani. A szobor feliratából illetve az emlékmű felállítása mögött álló döntésből egyértelműen az derül ki, hogy az akkori magyarországi politikai döntéshozók a megszállásban és német hatalomátvételben játszott felelősségét nem kívánják elismerni. Az emlékmű felállítása mind hazai, mind nemzetközi szinten ellenállást váltott ki. A hazai tiltakozók kezdeményezésével jött létre az Eleven Emlékmű társadalmi csoport, melynek célja, hogy a magyarországi felelősök szerepe ne merüljön feledésbe s az elkövetkező generációk is úgy ismerjék meg a történelem ezen korszakát, ahogy az ténylegesen történt.

2019. novemberében a jelenleg kormányzó párt magas rangú politikusa koszorúzta meg Horthy Miklós sírját, budapesti bevonulásának 100. évfordulóján. Horthy, aki 1920-

1944 között Magyarország kormányzói pozícióját töltötte be fasiszta intézkedéseket támogató, többek között támogatta 1920-ban az ún. numerus clausus vagy zárt szám törvényt, melynek értelmében a Magyarországon élő nemzetiségek csak etnikai arányuknak megfelelően vehetnek részt a felsőoktatási intézmények által biztosított képzésekben. Az intézkedések leginkább a Magyarországon élő izraelita vallásúakat érintette. Az elfogadott törvény előfutára volt az első, második és harmadik zsidótörvénynek (1938, 1939, 1941) melyek korlátozták illetve leépítették az izraelita vallásúak és zsidó származásúak önrendelkezési majd később személyi szabadsághoz való jogait. Horthy munkásságának figyelembevételével sírjának épp hatalomra kerülésének 100. évfordulóján történő megkoszorúzása a fasiszta eszméket valló történelmi személyiségek illetve a fasiszta eszmékkel szimpatizáló társadalmi irányzatok legitimitását is jelenti.

Xenofóbia Magyarországon

A Political Capital 2012-es kutatása alapján az EU-s országok közül Lettország után Magyarország a második legkevésbé toleráns. A xenofóbia az országban – ahogy más európai országokban is – nem közgazdasági és szociológiai problémaként jelenik meg, hanem szimbolikus természetű. Ahogy a statisztikai adatokból kiderül, hogy a többi európai országhoz képest Magyarországra kevesebb migráns érkezik, ez a tény pedig két oldalról van hatással a magyarok idegenellenességére. A xenofóbia nem egyes csoportok ellen irányul, hanem az egységesen idegenként felfogott bevándorlók ellen.

A magyarok fejében élő képet a bevándorlókról a kevés személyes tapasztalat és információ hiányában a média és a politika által meghatározott diskurzus alakítja (Gimes és tsai, 2008).

A TÁRKI a felnőtt magyar lakosság körében már 20 éve végez felméréseket, hogy képet kapjon a bevándorlókkal, migránsokkal kapcsolatos attitűdökről. Legutóbbi, a hazai idegenellenesség mértékét vizsgáló kutatásukat 2015-ben végezték el.¹ A kutatás során a xenofóbok, xenofilok és gondolkodók három különböző kategóriát alkottak. Sík Endre szociológus szerint 1992 és 1995 között az idegengyűlölet szintje meredeken emelkedett. Ezt az időszakot oszcillációs periódusok és egy viszonylag stabil korszak követték 2012-ig, amikor az idegengyűlölet mértéke a „gondolkodó” hozzáállás rovására nőtt (Sík és mtsai, 2016., 41.o.). A fent említett események miatt, 2015 óta a társadalom xenofil hozzáállása csökkent, és 2016 januárjáig az idegengyűlölet szintje elérte csúcspontját, a xenofil magatartás pedig szinte teljesen eltűnt a magyar társadalomból (53% xenofób, 46% gondolkodók és 1% xenofil) (Sík és mtsai, 2016).

2015 áprilisában arra a kérdésre válaszolva, hogy minden menedékkérőt be kell-e engedni az országba, a kutatásban résztvevők 46%-a teljesen elutasító volt, 45% nemzetiség-etnikum alapján mérlegelne, és csupán 9% gondolja úgy, hogy minden menedékkérőt be kell fogadni.

A mérlegelők leginkább az arab származású bevándorlókat utasítanák el (94%). 2013-ban az idegenellenesség valamivel alacsonyabb volt, a vizsgált személyek 39%-a idegenellenes, 51% mérlegelő és 10% idegen barát.

Ligeti György és a Kurt Lewin Alapítvány által készített Tolerancia kérdőívvel iskolás gyerekek előítéleteit vizsgálták (Ligeti, 2006). A vizsgálat egyik részében képeket mutattak a gyerekeknek, és arról kérdezték őket, hogy mit gondolnak az adott emberről, mit dolgozik, milyen tulajdonságai lehetnek. Majd kicsit később a képeken látott emberek neve alapján kellett ugyan erre a kérdésre válaszolniuk a diákoknak. (A képen szerepelt cigány és zsidó származású személy, akiknek képük alapján nem lehetett egyértelműen megállapítani a származásukat, ám nevük utalt hovatartozásukra.) A cigány származású kislány képe láttán például a pozitív, míg neve hallatán negatív jellemzések hangzottak el.

Ezek mellett Bogadus-skálával mérték, mennyire befogadóak az osztrákokkal, szlovákokkal és románokkal szemben az iskolások. A diákok közel 40%-a örülne egy osztrák, 32% egy szlovák és 20% egy román padtársnak. A kérdéseket kibővítették több

¹ http://old.tarki.hu/hu/news/2016/kitekint/20160330_migracio.html

magyarországi kisebbségekre is (cigányok, zsidók). A diákok 44%-át zavarná, ha cigány és 15%-ukat, ha zsidó lenne a padtársa. Ligetiék mérlegelve a különböző eredményeket azt találták, hogy a gyerekek körülbelül harmada nem zárkózna el semelyik kisebbségi csoporttól, hogy annak egy tagja padtársa legyen, és mindössze 11,5% az, aki több, mint 5 csoporttól zárkózna el ebben a helyzetben. A vizsgálatban sztereotípusos állításokat ismertettek a diákokkal a zsidókról és a cigányokról („A cigányok szeretnek lopni.”). A cigányokkal kapcsolatban megjelennek a sztereotípiák, a diákok 59%-a szerint szeretnek lopni, viszont az empátia is megjelenik (42% szerint a romák azért nem dolgoznak, mert nem kapnak munkát).

A magyarországi kisebbségek körében végzett 2009-es vizsgálat során azt az eredményt kapták a kutatók, hogy a kínaiakat és a vietnámiakat érte a legtöbb hátrányos megkülönböztetés. A megkérdezettek több mint fele számolt be arról, hogy érte őket diszkrimináció a származásuk miatt. A határon túli magyarok egyharmada élt át diszkriminációt. A Magyarországon élő törökök számoltak be a legkevesebb hátrányos megkülönböztetésről, közülük minden tizediket ért valamilyen diszkrimináció. Az eltérő, hogy a kisebbségek az élet mely területén szembesülnek diszkriminációval.

Az ukrán származásúakat főleg a hivatalokban éri diszkrimináció, a vietnámiakat a rendőrségen, a kínaiakat pedig az élet minden területén (Örkény és Székelyi, 2009 in: Simonovits és Szalai, 2013).

Menekültek a sportban Magyarországon

Diszkrimináció a sportban

A rasszizmus szinte mindennapi probléma a magyar labdarúgásban. Egy a futballszurkolókat vizsgáló nemzetközi empirikus tanulmányból tudjuk, hogy a magyar focirajongók iskolázottság szempontjából az átlag alatt vannak, inkább a társadalmi ranglétra alsóbb szintjeihez tartoznak, más európai országokhoz képest (Szabó, 2003).

2005-ben az akkori magyar miniszterelnök a szaúdi-magyar válogatott futball mérkőzés után ezt mondta: „A szaúdi királyságot nagyon sokszor vádolják azzal, hogy bizonyos családjai a világ terrorizmusának legaktívabb pénzügyi támogatói közé tartoznak. És én azt gondolom, hogy a focisták között, a szaúdi focisták között nagyon-nagyon sok terrorista is volt, a mi fiaink pedig halált megvető bátorsággal küzdöttek ezen terroristák ellen, és ilyen esetben a döntetlen idegenben, ez egy fantasztikus eredmény”.

2007-ben a Magyar Labdarúgó Szövetség elnöki tanácsadója egy televíziós adásban tett rasszista kijelentést a Magyarországon játszó afrikai származású focistákkal kapcsolatban, mely szerint „Épphogy lejöttek a fáról Afrikában, és már hozzák is őket”. Kijelentéséért később bocsánatot kért és lemondott posztjáról.

2012-ben a Magyarország-Izrael barátságos mérkőzésen a magyar szurkolók antiszemita rigmusokat skandáltak az izraeli himnusz alatt és a mérkőzés során is többször. Büntetésként a FIFA úgy határozott, hogy egy fontos világbajnoki selejtező meccset zárt kapuk mögött kell játszania a magyar válogatottnak.

2013-ban a szegedi futball csapat edzőjét kiállították, mivel rasszista kijelentést tett a mérkőzésen. Az kiabálta a bírónak, hogy „figyeljen már jobban, a kis cigánygyerek fetreng.” Szintén 2013-ban az FTC-MTK meccsen a szurkolók molinót feszítettek ki, melyen az akkoriban elhunyt, háborús bűnökkel vádolt Csatáry Lászlót éltették.

2014-ben egy sportcsatorna szakértője idézte a fenti rasszista kijelentést. A csatorna határozatlan időre felfüggesztette a kommentátort.

Jó gyakorlatok Magyarországról

A kontaktus hipotézis (Allport, 1954) létezése óta tudjuk, hogy a csoportközi kontaktus hosszú távon megváltoztatja a személyeknek és csoportok egymáshoz való viszonyulását, így a későbbiekben is hatást gyakorolnak arra, hogy milyen attitűddel viseltetnek az emberek más csoportok iránt.² Az előítélet csökkentésének egy másik lehetséges módja a kiterjesztett kontaktus (Wright és tsai., 1997). Az elmélet szerint, ha valakinek tudomása van róla, hogy egy csoporttag közeli kapcsolatban van egy csoporton kívüli taggal, akkor az ő csoportközi attitűdjeire is pozitív hatással van ez a kontaktus.

Magyarországon számos olyan kezdeményezés működik, amelyek a kontaktus hipotézist vagy a kiterjesztett kontaktust használja a sport segítségével. Az Oltalom Sportegyesület tevékenységét részletesen a IV. fejezetben olvashatják. Az alábbi felsorolásban néhány jó gyakorlatot mutatunk be, amelyek Magyarországon működnek:

- **A gyűlölet nem pálya! konferencia 2013 októberében zajlott, amelyet a Magyar Labdarúgó Szövetség, illetve a Szubjektív Értékek Alapítvány és a Mahatma Gandhi Egyesület szervezett.**
- **African Stars: A fővárosi bajnokság alsóbb osztályában játszó futball csapat, amelyet főleg afrikai és arab származású bevándorlók alkotnak. A csapatot a Mahatma Gandhi Egyesület szervezte.**
- **Farkas János-díj: A Magyar Labdarúgó Szövetség által alapított díj, melyet minden évben annak a roma származású fiatalnak ítélnék oda, aki magatartásával a pályán és azon kívül is példát mutat. A 2015-ben alapított díjat 2018-ban az UEFA Foundation for Children is díjazta.**
- **A Ferencváros Labdarúgó Klub – amely hazánkban a legnagyobb szurkolói bázissal rendelkezik – komoly lépéseket tesz a rasszizmus megfékezéséért. Saját kisfilmet készítettek, amivel a tiszta játéokra szólítják fel a szurkolókat, játékosokat, edzőket és mindenkit, aki kapcsolatba kerül a focival. Hosszú távú céljuk, hogy megértessék a szurkolókkal, hogy az ő negatív magatartásuk a saját csapatukra lehet kedvezőtlen hatással.**
- **Maccabi Fun Run: Zsidó közösség szervezte közösségi futóverseny. A nevezési díjjal iskolákat és civil szervezeteket lehet támogatni.**

² A kontaktus hipotézist és annak alkalmazását a football3 szabályrendszerében az Érzékenyítés a futball segítségével fejezetben tárgyaljuk részletesebben

- **Futballal a fejlődésért:** A millenniumi Fejlesztési célok és a foci összekapcsolásával kívánja visszaszorítani a pályákon a rasszizmust és diszkriminációt.
- **Futballal a rasszizmus ellen kampány** (korábban FARE Akciós Hetek Magyarországon) elsődleges célja, hogy párbeszédet kezdeményezzen a Magyar Labdarúgó Szövetség, a klubok és a rajongók között. „Szurkoljunk a rasszizmus ellen!” egy füzetet is kiadtak a rasszizmusról focirajongók számára. A projektet a Szubjektív Értékek Alapítvány vezeti 2012 óta.
- **SPIN – Sport Inclusion Network:** A kampány a tehetséges bevándorló sportolók – nők és férfiak egyaránt – számát szeretné növelni a profi sportolók körében.
- **Szurkoljunk a rasszizmus ellen!** A Polgári Platform által indított kampány, amely a fair play által vezérelt szurkolói magatartást kívánja elterjeszteni Magyarországon.
- **A Menedék FC a Menedék Migránsokat Segítő Egyesület ügyfeleinek és támogatóinak futballcsapata.** Az egyéni szociális munka mellett a Menedék szociális, oktatási kulturális és szabadidős közösségi tevékenységeket kínál ügyfelei számára.
- **Magyar Máltai Szeretetszolgálat Sportegyesülete:** A Máltai Szeretetszolgálat 2013 augusztusában önálló sportegyesületet alapított, hogy a monori csapat országos bajnokságban is megmutathassa magát. A máltai egyesület Monor után Tarnabodon, Gyulajon, Tatabányán, Erken, Tarnazsádyban, Tiszaburán, Tiszabón és Miskolcon is elindította labdarúgó programját. Az egyesületnek immár kétszáznál is több játékosa van, de ennél sokkal több gyerek és felnőtt szokott rendszeresen megfordulni a pályákon.
- **Hópárduc Alapítvány:** Az Eröss Zsolt és Sterczer Hilda alapítványa fejlesztő falmászást oktat többek között figyelemzavaros és szorongó fiatakorúak számára. A fejlesztő falmászás hatására a résztvevő fiatalok figyelmének fókuszáltsága nő, hosszabban tud koncentrálni, mozgása koordináltabb lesz, testképe javul.

A Magyar Labdarúgó Szövetség 2013-ban készített egy Etikai Kódexet, amelynek megalkotásánál a FIFA és az UEFA szabályzatait is figyelembe vették. A kódex értelmében ha a sport a fair play szellemiségében zajlik, akkor az egyént és a társadalmat egyaránt gazdagítja. A kódex normákat ír elő a sportolók számára, amelyekben felhívja a figyelmet az ellenfél, a csapatvezetők, a játékvezetők és a segítők tiszteletére, egymás testi épségének megóvására. A sportszerű és példamutató magatartást ösztönzi a játéktéren belül és kívül egyaránt. Felszólítja a labdarúgókat arra, hogy a teljesítmé-

nyükkel és a mutatott magatartásukkal járuljanak hozzá a futball népszerűségének növekedéséhez. A játékvezetőket arra ösztönzi, hogy a labdarúgókat sportszerűsége buzdítsák. Az erőnléti és technikai oktatás mellett arra is fordítsanak kellő figyelmet, hogy a játékosok megértsék és kövessék az etikai iránymutatást.

A kódex külön részt szentel azoknak az edzők számára, akik gyerekekkel és fiatal korosztállyal dolgoznak együtt. Eszerint a fiatalok egészséges és erkölcsi nevelése előrébb valóbb mindenféle eredménynél. A játékvezetők számára azt ajánlja a kódex, hogy legyenek kellően bátrak az ítélet meghozatalakor, akkor is, ha ez az ítélet kevésbé népszerű. A szurkolók figyelmét pedig arra hívják fel, hogy ők maguk is résztvevői a futballeseményeknek, ezért nekik is követniük kell a sportszerű magatartásformákat, amelyekkel támogatják saját csapatukat.

Elkeserítő azonban, hogy számtalan kezdeményezés több alkalommal eredménytelenül zajlik. Hiába a felhívó kampányok és szankcionálás, mindezek ellenére is több atrocitás történik a futballpályákon és azon kívül, s ami még ennél is szomorúbb, hogy sok ilyen negatív esemény nem is kap nyilvánosságot.

A leggyakoribb kirekesztő megnyilvánulások a majomhuhogás, illetve a tiltott hatalmi jelképek használata. A szabályokkal azonban a szurkolók is tisztában vannak, ezért az explicit módon kifejezett gyűlölet helyett az egymás cukkolása és a gyűlöletbeszédnek vannak jelen nagyobb mértékben. Fontos megemlíteni, hogy a sport tisztaságának megőrzése nemcsak a sportolókon és a szurkolókon, de az edzőkön, játékvezetőkön és az események szervezőin is múlik. Kevés olyan eset volt, amikor a szervezők valamilyen formában felléptek volna valamilyen etikai vétség elkövetése esetén. A Magyar Labdarúgó Szövetség által rendezett mérkőzésekre csak szurkolói kártyával léphetnek be az emberek. A Szövetség ettől a lépéstől azt várja, hogy az esetleges rendbontások esetén könnyebben lehet majd azonosítani az elkövetőket és felelősségre vonni őket.

Az elmúlt években egyre nagyobb hangsúlyt fordított a kormányzat a sport népszerűsítésére Magyarországon. Egyre több sportintézmény létesül, az iskolákban mindennaposak a testnevelés óra, illetve a „Nyitott Kapuk” program keretében az iskolák a sportkedvelők számára megnyitják sportpályáikat, amelyeket használhatnak. 2019-ben pedig Budapest elnyerte az Európa Sportfővárosa elismerést, amelynek értelmében az évben valamennyi nap zajlott valamilyen sportesemény a fővárosban. **Ugyanakkor ezek a programok leginkább a magasabb társadalmi osztályba tartozó emberek számára biztosít több lehetőséget a sportolásra, s így tovább nő a szakadék az egyes társadalmi rétegek között.**

Nem elég tehát csak a helyszínt megteremteni, hiszen a hátrányos helyzetben lévő állampolgárok számára a Maslow-piramis legalsóbb fokain lévő szükségleteiket is alig tudják kielégíteni. Az országban jelen lévő idegenellenesség csak akkor fog csökkenni, ha a hatalmon lévők is felismerik, hogy nem a saját népszerűségüket növelő rövid távú célokat kell támogatniuk, hanem a civilekkel, sportolókkal és döntéshozókkal folytatott párbeszéd után kell kialakítani egy olyan stratégiát, amely mellett minden ember el tudja kötelezni magát.

Munka a menekültekkel

„Menekültekkel folytatott szociális munka nem más, mint képessé tenni a menekülteket, családjaikat és a közösségeket, hogy újra kezdjék életüket, illetve visszaszerezzék autonómiájukat és önbecsülésüket, mint a társadalmi tagjai.”

Az integráció

Az integráció (szemben a gyakran negatív hangnemű asszimilációval) azt jelenti, hogy a migránsok vagy a menekültek beilleszkednek a befogadó társadalomba oly módon, hogy nem adják fel saját kultúrájukat és identitásukat. Az integráció mindig hosszú és gyakran kihívást jelentő folyamat. Általánosságban az integráció háromrétegű folyamatnak tekinthető:

- 1** Az integráció olyan jogi folyamat, amelyben a migráns vagy a menekült ember a befogadó társadalom egyenrangú tagjává válik, hasonló jogokat szerez, mint a többség, és képes menedzselni saját ügyeit. Egyenlő hozzáférést kap az oktatáshoz, a munkaerőpiachoz, a társadalombiztosításhoz, beleértve az egészségügyi ellátást is. A migráns vagy menekült ember tulajdonszerzésre és családegyesítésre jogosult.
- 2** Az integráció olyan gazdasági folyamatnak is tekinthető, amely során a migráns vagy menekült ember függetlenné válik, amennyire azt lehetőségei megengedik. Eszerint hozzájárul a befogadó ország gazdasági életéhez, és egyre kevésbé függ annak támogatásától.
- 3** Az integráció szociokulturális folyamat is. Ebbe beletartozik a különböző társadalmi kapcsolatok kiépítését a befogadó társadalom tagjai és az újonnan érkezők között: kezdve a nyelv elsajátításától egészen a befogadó ország normáinak és szokásainak megismeréséig és elfogadásáig, miközben eredeti kultúrájukat és identitásukat megőrzik. Az újonnan érkezők saját erőforrásukat használhatják annak érdekében, hogy aktív tagjai legyenek a társadalomnak.

A sikeres integráció mindig kétoldalú folyamat. Egyfelől az alapító intézményekkel való együttműködés által az újonnan érkezőknek lehetőséget kell kapnia arra, hogy beilleszkedjen a befogadó társadalomba, miközben ezeknek az intézményeknek nyitottnak és befogadónak kell lenniük a külföldiekkel szemben, mind szabályozásukban, mint napi működésükben.

Az integráció nem minden esetben sikeres. A menekültek helyzete sokkal nagyobb kihívást jelent a befogadó országoknak és intézményeinek, hiszen a migránsokkal ellentétben, ők általában nem térhetnek vissza szabadon hazájukba vagy egy harmadik országba. Az integrációban bekövetkező kudarc gyakran a deviáns magatartásban nyilvánul meg. Például az agresszióban, drog- vagy alkoholfogyasztásban, bűncselekményekben, pszichiátriai rendellenességekben vagy akár öngyilkosságban.

Az integrációs folyamat részét képezik olyan bürokratikus eljárások is (például dokumentumok, engedélyek elkészítése, beszerzése, lakás, munka keresés, egészségügyi vizsgálatok elvégzése, stb.), melyek ugyanolyan szükségesek a sikeres integrációhoz, mint a pszichoszociális kezelések. Ezt szem előtt tartva a szociális munkásoknak holisztikus megközelítést kell alkalmazni a menekültekkel végzett segítő munka során.

Az alábbiakban bemutatjuk az élet különböző területein megjelenő kihívásokat, melyekkel a menekültek szembesülnek az integrációs folyamat során.

Hospitalizáció és elszigeteltség

Az integráció egyik legfontosabb eleme a motiváció. Olyan elemek határozzák meg a motivációs szintet, mint például akarnak-e maradni az országban vagy csak tranzit országnak tekintik-e a helyet, beszélik-e a nyelvet, elégséges-e a jövedelmük, milyen jogi státuszuk van, az oktatás és egyéb szolgáltatások elérhetők-e számukra. stb. A hosszú távú tartózkodás a befogadó állomásokon és a kísérő nélküli kiskorúak ott-honában gyakran vezet a motivációs szint csökkenéséhez, amikor az intézmények válaszára kénytelenek várni ahelyett, hogy proaktívak és kezdeményezők lehetnének. Nehéz társadalmi kapcsolatokat építeni a befogadó állomáson kívül, különösen akkor, ha valakinek nincs vagy nem is lehet munkája.

Lelki egészség

A mentális egészség megléte szintén meghatározó tényezője a sikeres integrációnak. Ha az anyaország elhagyásának oka fizikai vagy pszichológiai terror, üldözés, erőszak és kínzás, ezek olyan traumákat okoznak, amelyek gyakran poszttraumás stressz szindrómához vezetnek (PTSD). A PTSD jelentősen gyengíti a problémamegoldó készségeket és együttműködési stratégiákat.

A segítő szakembereknek tisztában kell lenniük azzal a menekültekkel való munkavégzés során, hogy ha ügyfeleik traumákat éltek meg, különleges szolgáltatásokat és kezelést igényelhetnek. Ha figyelmen kívül hagyják ezt, a trauma hosszú távon károsíthatja a menekült fizikai és mentális egészségét.

Az egyén kezeletlen traumája nemcsak saját életére, hanem kisebb közösségek (például család) és a társadalom egészére is hatással lehet. Ilyen lehet a kábítószerral való visszaéléstől az elszigeteltségen keresztül egészen a deviáns viselkedésformákig. Éppen emiatt a támogató munkavállalóknak a menekülteket a megfelelő szolgáltatóhoz kell irányítaniuk, ha alapos okuk van feltételezni, hogy ügyfelük traumát szenvedett el.

Ugyanakkor fontos, hogy a szociális munkások tisztában legyenek kompetenciájuk hatásaival és szükség esetén képesek legyenek felismerni más erőforrások relevanciáját. Gyakran be kell vonni a különböző ágazatok (például egészségügyi és mentálhigiénés dolgozók, tanárok és ügyvédek, stb.) szakembereit és szolgáltatásait.

Gender specifikus traumák

Nők és férfiak nemi szerepeikből fakadóan az együtt átéltek mellett különböző traumákat szenvedhetnek el illetve más megküzdési stratégiákkal élhetnek azok feldolgozása során. Nőknél gyakori a nemi szervek megcsonkítása illetve a kezeletlen, reproduktív egészségügyi problémák. A férfiak gyakrabban vesznek részt aktívan például a harcokban, így az ő esetükben az abból fakadó traumákat is kezelni kell, hogy nem csak áldozatok, de esetenként elkövetők is voltak.

Szerepvesztés

Az idősebbek, akik koruk illetve élettapasztalatuk okán bizonyos társadalmakban kiemelt helyet töltenek be, státusza a befogadó országban megváltozik, gyakran feleslegessé válik az a tudás, amelyet életük során megszereztek, s a sikeres integráció érdekében előlről kell kezdeniük mindent.

A befogadó országban menekült státuszban lévő családokban gyakran eltűnnek vagy felcserélődnek a hagyományos szerepek. A korábban családfenntartó férfiak munkanélkülivé válnak. Sok esetben a családban egyedül a gyerekek beszélnek idegen nyelveket, így ők lépnek elő tolmáccsá, s ők képviselik a család érdekeit egy számukra is idegen országban. Ennek következtében családon belüli konfliktusok alakulhatnak ki, melyek elsimításához korábban a családtól független személytől (például törzsi vagy vallási vezető) kértek segítséget, most azonban, az otthontól távol, a család tagjainak kell megoldani. Így szükségessé válik a konfliktus kezelői készségek fejlesztése, erősítése.

A nők, a gyerekek, az idősek és a fogyatékkal élők különösen veszélyeztetettek menekült állapotukban. Helyzetük súlyosbodik, ha etnikai vagy faji szempontból különböznek a befogadó közösségtől. A menekült nők és lányok gyakran vannak kitéve a nemi erőszak, az emberrablás és a szexuális kizsákmányolásnak. A gyerek menekültek gyakran veszítik el szüleiket vagy szakadnak el tőlük, továbbá erőszak áldozatává válhatnak. Mindezen tapasztalatok komoly hatással lehetnek az érintettekre, komoly gátakat szabva pszichoszociális és fizikai fejlődésüknek.

Retraumatizáció

A fogadó országba érkezett menekültek az odavezető úton illetve korábban a saját országban elszenvedett viszontagságok miatt érzékenyebben reagálnak bárminemű nehézségre, stresszre, így nagyobb eséllyel fordulhat elő náluk retraumatizáció. Retraumatizációról akkor beszélünk, amikor az egyének valamilyen külső inger (például illat, szófordulat, helyszín, kép, stb) újraélik a korábban elszenvedett traumát.

A retraumatizáció mértéke nagyban függ attól, hogy hány alkalommal kell újra átélniük a megpróbáltatásokat illetve hogy milyen mértékű és típusú a másodlagos trauma.

Tolmácsként dolgozó menekültek esetében igen gyakori a retraumatizáció, mivel a fordítás közben nemcsak társaik élményeit élik át, hanem bizonyos események tolmácsolása bennük is a korábbi stresszhelyzetek újraátélését válja ki.

A trauma újra átélési lehetőségeinek csökkentése mellett a retraumatizáció megelőzésében illetve kezelésében segítséget nyújthat többek között az öngondoskodás fontosságának hangsúlyozása, hasonló élményeket átélt egyének számára szervezett kortárs segítő csoportokban való részvétel illetve további szakemberhez utalás.

Pszichológiai elsősegély

A pszichológiai elsősegély (Psychological First Aid-PFA) célja, hogy közvetlenül a traumatikus esemény átélése után a kezdet stresszt csökkentésével segítsen a traumatizált egyéneknek. A befogadó országba érkezett menekültek túl vannak azon a közvetlen traumán, melynek következtében el kellett hagyniuk hazájukat, így az ő esetükben közvetlenül a trauma utáni segítségnyújtásra nincs lehetőség. Ez azonban nem zárja ki annak lehetőségét, hogy a befogadó országban újra traumatizáló eseményeknek legyenek kitéve, melyek feldolgozása és kezelése elengedhetetlen a sikeres integrációhoz.

Traumatikus élmény hatására a túlélők nem ugyanolyan mértékben traumatizálódnak illetve nem mindenkinél alakulnak ki hosszútávú következmények. Ezt figyelembe véve azokra a korai reakciókra koncentrál, melyek épp annyira súlyosak, hogy az egyén mindennapi működését rövid távon zavarja.

A PFA része az egyén (fizikai és mentális) biztonságérzetének stabilizálása után praktikus segítségnyújtással és információk átadásával a kliensek legsürgősebb szükségleteinek kielégítése

Felkészítés a családegyesítésre

A 2015-ben Magyarországra érkezett menekültek közt nagy számmal akadtak kísérő nélküli kiskorúak, akik akkor a Fóton található Károlyi István Gyermekközpontban kerültek elhelyezésre. Sokan közülük nagykorúvá válásukig maradtak az Otthon lakói, azonban több esetben is előfordult, hogy a már tőlünk nyugatabbra található országban letelepedett rokonsággal családegyesítésre került sor. Ilyen esetekben szükséges a kiskorú gyermeket felkészíteni az ezzel járó akár pozitív, akár negatív érzelmi megterhelésre.

Az ENSZ által 1966-ban elfogadott Polgári és politikai jogok nemzetközi egyezségokmánya szerint „a család a társadalom és természet alapvető egysége és joga van a társadalom és állam védelmére” (Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya 1996, 23. cikk).

A családtól való elszakadás/elszakítás traumatikus élmény, s hosszú távon olyan kockázati tényezőkkel jár, melyek negatív hatással lehetnek az egyének fizikai és mentális jóllétére. Mindezek alapján a menekültekkel, kiváltképp a kiskorú menekültekkel végzett szociális munka egyik legfontosabb vezérelve a gyermek legfőbb érdekét szem előtt tartva (a gyermek családban történő felnövésének biztosítása) a családok újra-egyesítése.

A United Nations High Commissioner of Refugees (UNHCR) által 1983-ban kiadott „*Guidelines on reunification of refugee families*” dokumentum a családegyesítés két fő változatát különbözteti meg. Elsőként a nukleáris családegyesítést említi, mely jelenti (1) Férj és feleség újraegyesítését (2) Gyermek és szülő valamint (3) Kísérő nélküli kiskorúak családdal és testvérekkel történő újraegyesítését. A családegyesítés másik fő ágát az önálló családtagok újra egymásra találásának segítése jelenti.

A család újraegyesítésének bármelyik formájáról van is szó, a gyakorlati és praktikus teendő mellett (például nyomtatványok kitöltése, dokumentumok beszerzése, szükséges egészségügyi vizsgálatok elvégzése, stb.) a szociális munkás feladata mentálisan is felkészíteni a családegyesítés előtt álló menekülteket, különös tekintettel a kísérő nélküli kiskorúakra. A felkészítés részét képezi a fogadó országról átadott kulturális, történelmi, társadalmi ismeretek valamint olyan, a mentális jólétet támogató eszköztár átadása, amely az érkezőket a várható stresszhatások kezelésében támogatni tudja.

A menekültek gyakran tisztázatlan körülmények között kényszerültek elválni családjuktól, s az esetenkénti korlátozott információáramlás miatt előfordulhat, hogy hiányos tudással rendelkeznek azokról, akik a befogadó országban várják majd őket. Sok esetben nem értesülnek közeli vagy távoli családtagok eltávozásáról, illetve az őket váró családtagok nem olyan állapotban várják őket, amilyenre a legutolsó találkozás alapján számítanának. Az ebből fakadó traumát csökkentendő fokozott figyelmet kell fordítani az egyének felkészítésére és megerősítésére és lehetőség szerint minél több, a családdal kapcsolatos információ megszerzését lehetővé tenni.

Nyelv

A közös nyelv az egymáshoz való kapcsolódás és a minőségi kapcsolatok építésének az alapja. Az integráció egyik fő hátráltató eleme éppen a közös nyelv hiányában gyökerezik. Azok, akik beszélik a befogadó ország nyelvét, általában könnyebbnek találják az integrációt. Bármelyik nyelvet meg lehet tanulni szervezett nyelvtanfolyamokon vagy a befogadó közösséggel folytatott mindennapi interakciók során. A magyarországi menekült státuszban részesülő személyek ingyenesen vehetnek részt a hivatalos nyelvtanfolyamokon. A menedékjogi eljárásban résztvevők azonban nem vehetnek részt ezeken a kurzusokon, míg a tandíjak meglehetősen magasak.

Információ a befogadó társadalomról

Sok esetben a menekültek nem rendelkeznek elegendő és megfelelő információval a befogadó országról. Ennek oka legtöbbször az, hogy sokan nem oda készültek, ahova végül megérkeztek. A befogadó országról, annak társadalmi felépítéséről, kultúrájáról és szokásrendszeréről szóló információk nagyban hozzájárulhatnak a hatékony és gyors ütemű integrációhoz. Az elszigetelt befogadó központok vagy a kísérő nélküli kiskorúak otthonában való tartózkodás elválaszthatja a menekülteket a befogadó társadalomtól. A befogadó központok mesterségesen megalkotott szabályai révén kevesebb lehetőséget nyújt a lakói számára arra, hogy találkozzanak magával a befogadó társadalommal, megfigyeljék és megtapasztalják annak szokásait. Ugyan az adott országról szóló tájékoztató füzetek a legtöbb európai országban rendelkezésre állnak a bevándorlási hivataloknak és / vagy nem kormányzati szervezeteknek köszönhetően, ezek mégsem bizonyulnak elegendőnek. A valódi és érvényes információk a befogadó társadalom tagjaival történő közvetlen kapcsolattartás és személyes tapasztalatok útján érhetőek el.

Foglalkoztatás és képzés

A felnőttek társadalmi integrációjának fő pillérének a foglalkoztatás (ahogy a gyerekek számára az oktatás) és a rendszeres jövedelem tekinthető. A munkahely egyszerre strukturálja a mindennapjainak, illetve teremti meg azt a fizikai környezetet, ahol természetesen kapcsolódhatunk egymáshoz. A munkaerőpiacon való részvétel mértékét minden egyes engedély típusra és menedékjogi státuszra vonatkozóan törvény szabályozza. Magyarországon a befogadó központok – amelyeknek már a nevük is elszigeteltségre utalnak – olyan kisebb városokban található, ahol kevesebb munkalehetőség van,

mint például a fővárosban. A menekültek és a bevándorlók gyakran hátrányos helyzetben vannak a munkaerőpiacon a megfelelő nyelvtudás, munkatapasztalat, az elfogadott képesítések, a bizonyítványok és az oklevelek hiánya miatt. A származási országukban megszerzett képesítéseket igazoló dokumentumok több esetben hátramaradnak, amelyeket a későbbiekben nehezen vagy sehogy nem lehet pótolni. Ha mégis, akkor azok felismerése kihívást jelent a befogadó ország ügyintézői számára, ráadásul az ilyen dokumentumok honosítása meglehetősen drágák és hosszadalmas procedúrák során véglegesítik. Továbbá sok munkáltató előítéletet táplál a külföldiekkel szemben, különösen a menekültek irányába. Ráadásul ez a jelenség tovább romlott a magyar kormány szisztematikusan kiépített gyűlöletkampánya révén. A munkanélküliség aránya magasabb a menekültek és a menedékkérők között minden európai országban.

A munkaügyi központok és munkaközvetítő ügynökségek tisztviselői nem rendelkeznek megfelelő és naprakész információval a menekültek foglalkoztatását szabályozó különböző törvényekről

Habár a munka megszerzése az első és legfontosabb lépés, utána mégis figyelembe kell venni a különböző munkakultúrák kérdését is. A munkakultúra a származási országban és a befogadó országban nagyon különbözőek lehetnek – legyen szó akár értékekről, kommunikációról, szerepekről vagy időgazdálkodási kérdésekről. A félre-

értékek és a konfliktusok elkerülhetők a munkaadó és a munkavállaló részéről folytatott folyamatos kommunikációval, toleranciával és nyitottsággal. A kezeletlen trauma és a PTSD akadályozhatja a megfelelő munkahely megtalálását és megtartását.

Menekültek új szerepben

A korábban részletezett nehézségek között említettük a szerepvesztést, mint az egyik kihívást, mellyel a befogadó országba érkező menekülteknek szembe kell nézniük. A sikeres integráció egyik feltétele, hogy az egyén úgy érzi, hasznos tagja a társadalomnak, vannak céljai amelyeket el szeretne érni s van helye abban a közösségben, melybe szeretne beilleszkedni.

A befogadó társadalom számára is megkönnyíti a menekültekkel való együttélést, ha nem csak a média által hangsúlyozott jelzők mentén látja a menekülteket (például tábor lakó, nem dolgozó, iskolázatlan, rászoruló) hanem új környezetben, új szerepekben közös tapasztalás által. A hazánkba érkező menekültek gyakran több területen is képzett szakemberek, így az általuk az országba érkező szaktudást is a társadalom szolgálatába lehet állítani és a hiányszakmákban esetlegesen keletkező űrt betölteni.

A MigHelp migránsokat szervező civil szervezet kezdeményezésében Magyarországon élő menekültek munkaerő piaci elhelyezkedését segítik különböző tanfolyamokkal. A tanfolyamok szervezésébe és lebonyolításába a menekülteket is bevonják, akik így amellet hogy hasznosnak érezhetik magukat, korábban megszerzett tudásukat is kamatoztatják. A civil szervezet idősgondozói tanfolyamot is indítottak, ahol a képzést elvégzők budapesti idősek otthonában helyezkedtek el. A lakók visszajelzése szerint a kezdeményezés sikeres és mind a menekültek, mind a befogadó társadalom tagjai tanulnak egymástól, nyelvet, kultúrát, életszemléletet.

Lakhatás

A lakhatás az integráció második fő pillére a munka mellett. A menekültek többségének nincsen megtakarítása, munka hiányában pedig lakást vásárolni és bérelni – különösen a közelmúltban megnövekedett bérleti díjak mellett – szinte lehetetlen. Ráadásul a menekültekről és bevándorlókról szóló híradások többsége negatívan festi le őket, amely befolyásolja a bérbeadók előítéletét és bizalmatlanságát. Sok esetben a bérbeadók nem jelentik be a bérlőket, így több juttatástól és támogatástól is eles-

hetnek a rászorulóknak. A nagycsaládosok ráadásul a legsebezhetőbbek, mivel ők sokkal nehezebben találnak megfelelő lakást a sok gyerekkel.

Kapcsolatok, támogató környezet, érdekképviselet

A migránsok és a menekültek nagy része elszigetelten érzi magát az új országban, különösen akkor, ha nemzeti, etnikai közösségük kicsi. A tanácsadás és az önszerveződés meglehetősen gyenge Magyarországon, a társadalmi és közösségi támogatást a civil szervezetek biztosítják.

Xenofóbia

A jelenlegi kormány érdekeinek megfelelően alakítja ki az üzeneteit a menekültekről és bevándorlókról a médián keresztül, amely által nagymértékben alakítják a lakosság véleményét és hozzáállását, illetve befolyásolja a menekültek integrációjának sikerét. Részletesebben az első fejezetben olvashat a magyarországi helyzetről.

Befogadó társadalom érzékenyítése

A menekültek integrációja mellett a befogadó társadalom tagjainak érzékenyítésére is legalább ugyanakkora hangsúlyt kell fektetni, hiszen a nagyszámú menekült érkezése és letelepedése eltérő módon ugyan, de az ő életükre is hatással van. A különböző civil szervezetek által indított kezdeményezések mellett (például az Artemisszió Egyesület mentorprogramja, ahol menekültek és magyarok alkotnak "párokat" s találkoznak heti rendszerességgel, segítve egymást az élet különböző területein.

A Mentőcsónak Egység, a Füge Produkció és a Helsinki Bizottság által közösen szervezett „Menekülj okosan” interaktív színházi társasjáték az angol Amnesty International The Great Escape kezdeményezésén alapul. A játék célja, hogy a befogadó társadalom tagjai bepillantást nyerjenek azokba a helyzetekbe, döntési szituációkba, amelyekkel a hazánkba érkező menekülteknek gyakran szembe kellett nézniük.

Támogató munka menekültekkel

A támogató munka célja – a legtöbb esetben – az egyén vagy a csoport jóllétének javítása, személyes és szociális készségek fejlesztése, valamint a társadalmi elszigeteltség és a marginalizáció megakadályozása. A menedékkérők és a menekültek esetében a támogatói munka a következőkre koncentrálódik:

- segíteni a menekülés során szerzett érzelmi és pszichológiai traumák legyőzésében
- segíteni a saját belső erőforrásaik és megoldási stratégiáik mobilizálásában, illetve segíteni abban, hogy megállják a helyüket az új társadalmi környezet kihívásainak közepette
- megkönnyíteni alkalmazkodásukat és beilleszkedésüket a befogadó országban, illetve felkészíteni őket a teljes részvételre a befogadó társadalom vagy hazájuk életében
- megszüntetni azokat a strukturális korlátokat, amelyek a menekülteket társadalmi elszigeteltségben tartják, és megakadályozzák, hogy minden lehetséges képességüket kiaknázzák a befogadó társadalomban.

Interkulturális kompetenciák

A kultúra olyan közös értékek, hitek, viselkedések, szokások és termékek rendszere, amelyeket a társadalom tagjai azért hoznak létre, hogy képesek legyenek együttműködni saját világukkal és/vagy másokéval. Ezek nemzedékeken át öröklődnek, és tanulás útján rögzülnek. Az interkulturális kompetenciák olyan készségek csoportjai, amelyek lehetővé teszik a támogató munkavállalók számára, hogy hatékonyan együttműködjenek a különböző kulturális, etnikai, gazdasági, politikai és vallási háttérből érkezőkkel. Az interkulturálisan kompetens támogató munkavállaló tisztában van más nemzetiségek értékeivel, hagyományaival és szokásaival, és tiszteli azokat. Az interkulturálisan kompetens támogató munkás tudja:

- hogy döntései etnocentrikusak lehetnek, és működhetnek saját sztereotípiái,
- hogy saját kulturális háttere, tapasztalatai, értékei és előítéletei befolyásolják mentális folyamatait,
- hogy hajlandónak kell lennie változtatni a különböző csoportok iránti hozzáállásán,

- hogy az ügyfelek hitét, etnikai közösségük hagyományos társadalmi és támogató hálózatát mindig tiszteletben kell tartani,
- hogy a közte és az ügyfelei között meglévő etnikai, kulturális, vallási különbségeket figyelembe kell venni,
- hogy a többnyelvűség érték,
- hogy mindig ki kell állni a társadalmi igazságosság mellett,
- hogy fel kell ismernie saját képességei, tapasztalatai és tudása határát, és ha szükséges, a klienst szakemberekhez kell irányítani.

Önkéntesek

Az önkéntesek mindig is meghatározó szereplői a futballal a szociális fejlődésért programok sikeres és folyamatos végrehajtásának. Az önkéntesek részvétele és tevékenysége a programban természetüknél fogva rendkívül változatos lehet, személyiségük, korábbi tapasztalataik és kompetenciáik miatt.

Az önkéntesek számtalan szerepbe bújhatnak: lehetnek football3 mediátorok, koordinátorok, asszisztensek, az információk terjesztői, mentorok, közösségi rendezvény-szervezők, edző asszisztensek, de akár edzők is.

A tevékenységek több területén is dolgozhatnak:

- a célcsoport toborzása,
- rendszeres tréningek szervezése és kivitelezése,
- turnék szervezése, eseményeken való önkéntes részvétel,
- a célcsoporttal való támogató munka, résztvevők mentorálása,
- kulturális programok, workshopok szervezése, kivitelezése,
- kapcsolatépítés új szervezetekkel, már meglévő kapcsolatok fenntartása,
- a program reklámozása.

Az önkéntesek bevonása a programba új társadalmi kapcsolatokat biztosít a menekültek számára. Ezekon a kapcsolatokon keresztül mélyülnek az önkéntesek és a menekültek interkulturális ismeretei. A támogató munkásokhoz hasonlóan, az önkénteseknek is nyitottnak, öntudatosnak, toleránsnak kell lenni, valamint interkulturális kompetenciákkal rendelkezni ahhoz, hogy hatékonyan tudjanak együtt dolgozni a célcsoporttal.

Tolmácsok bevonása

Gyakran előfordul, hogy a szociális munkás és menekült kliense nem beszélnek közös nyelvet. Ilyen esetekben tolmács bevonása szükséges. A tolmács személyének kiválasztásakor szem előtt kell tartani, hogy sem családtag, sem barát, ismerős nem töltheti be ezt a szerepet, tekintettel arra hogy érzékeny témák is előjöhetnek, melyről a kliens nem szívesen beszél még hozzá közel állók előtt sem.

Sok esetben mind a tolmács, mind a kliens, mind a szociális munkás számára első alkalom, hogy egymással dolgoznak. A sikeres együttműködés értelmében elengedhetetlen az előzetes felkészítés. A tolmácsnak az alábbi szempontokat kell figyelembe venni:

- » titoktartási kötelezettség
- » a kliens által leírt traumákat pontosan, ne körülírva fordítsa le
- » nyitott kérdések használata, érzelmekre való reflektálás, átfogalmazás szükség esetén
- » E/1 személy használata

Szociális munkás feladatai:

- » felmérni, hogy a kliensnek milyen tolmácsra lenne szüksége (nemre illetve korra való tekintettel)
- » időben gondoskodni a tolmács személyéről
- » bizalmi kapcsolat kiépítése a tolmáccsal
- » kliens számára világossá tenni a tolmács illetve a szociális munkás szerepét
- » anyanyelven folytatott beszélgetés kerülése a tolmáccsal a kliens előtt
- » visszajelzési lehetőség felajánlása a beszélgetés után

Másodlagos traumatizáció és kiégés

A különböző területeken dolgozó szociális munkások nap mint nap szembesülnek stressz helyzetekkel munkájuk során. Munkájuk során különböző mértékben traumatizált kliensekkel foglalkoznak, akik a többféle terápiában részesülnek. Menekült háttérrel rendelkező kliensek esetében fokozottan érvényes lehet, hogy olyan típusú és mértékű traumatizáló eseményeken mentek keresztül, melyek meghallgatása és kezelése növeli a velük foglalkozó szociális munkások másodlagos traumatizációjának esélyét,

mely extrém esetben kiégéshez, pályaelhagyáshoz is vezethet. Ennek elkerülése érdekében szükséges a menekültekkel dolgozó szociális munkások számára folyamatos szupervíziót biztosítani akár egyéni, akár csoportos formában (például egy alkalmas segítő csoport).

Kihívások

A menekültekkel végzett segítő munka során a szociális munkásoknak rengeteg kihívással kell szembenézniük. Mivel a beszédnek, beszélgetésnek kiemelt szerepe van a munka során, a közös nyelv hiánya sok esetben nehezíti a munkavégzést. Sok esetben közvetítő nyelvként az angolt lehet használni, ha azonban ez sem működő megoldás, akkor tolmács segítségét kell igénybe venni, ami azonban azt eredményezi, hogy pont azok az árnyalatok, jelentésbeli különbségek veszhetnek el, melyek a szociális munka során kiemelt jelentőséggel bírnak.

Az országba érkező menekültek más kulturális háttérrel, hagyományokkal, szokásokkal rendelkeznek, melyek a befogadó országban dolgozó szociális munkások számára ismeretlenek. Így óhatatlanul is előfordulhat, hogy eleinte kellemetlen helyzetekbe futnak bele a szakemberek, melyek megfelelő kulturális tudással elkerülhetőek. Ezt megelőzendő a figyelmet kell fordítani a menekültekkel foglalkozó szakemberek kulturális felkészítésére.

A jelenlegi társadalmi és politikai klíma nem kedvez azoknak a szervezeteknek, melyek a menekültek sikeres társadalmi integrációjával foglalkoznak. A szervezeteknek nem csak a civil szférára jellemző általános forráshiánnyal kell megküzdeniük, hanem a kormány azon intézkedéseinek is szenvedő alanyai, melyek kifejezetten a menekülteket segítő szervezeteket sújtja. Ebben a környezetben nehéz megtartani akár még az elhivatott munkavállalókat is illetve a szervezetek, egyesületek működését biztosítani.

Sport és befogadás

Nehéz elvitatni azt a tényt, hogy a sportnak számos értékformáló és –teremtő jellemzője van. A legnagyobb pozitív értéke az aktív, ösztönző cselekvésre készítő karakterében rejlik. A csapatsportokban rengeteg lehetőség kínálkozik a személyközi kapcsolatok kialakítására, az együttes cselekvésre a közös cél érdekében, a csapattársakkal való együttműködésre, amelyekkel eredményesen oldhatják meg a különböző feladatokat. Ezáltal a sportolók valóban közösségben szereznek ismereteket, továbbá közösségi „normákat” és magatartásmódokat tanulnak meg, amely egy adott közösségbe való beilleszkedést is megkönnyítheti. A sportküzdelem az erkölcsi magatartásminták szelekciójára, a kedvező minták elfogadására is alkalmat ad. Mivel a sportban is akadnak a cselekvésváltozatok között helytelenek, ezért az etikailag helyes cselekvésváltozat kiválasztása az erkölcsi értékek erősítését, megszerzését és tanulását kínálja fel a sportoló számára.

Magyarországon többek között megemlíthető a Csepel-Szigeti Fogyatékosok Sportegyesületet, amely 2002 óta szervez fogyatékosok szabadidős tevékenységét a Csepel-Szigeti Kistérségben vagy a 2010-ben alapuló Harcművészek az Egészséges Gye-

rekekért Mozgalmat, azaz a HEGYEM-et, amely a küzdősport által egyszerre fejleszti a résztvevő gyerekek fizikai és szellemi képességeiket.

A labdarúgás az erőteljes elköteleződés eszköze. Szórakoztató és élvezetes játék, amit világszerte több millió ember szeret, kultúrától, etnikumtól eltérően. Éppen emiatt a futball egy tökéletes eszköz is ahhoz, hogy olyan személyeket vonjunk be bármilyen támogatói tevékenységbe.

Képességek fejlesztése a futball által

Fizikai és mentális egészségfejlesztés

A sport egészségre gyakorolt jótékony hatásai az egészségi állapot mindhárom – tehát a szomatikus, pszichés, pszichoszociális - dimenziójában kimutathatóak (Pikó és Keresztes, 2007a). A sportolás többek között szabályozza a noradrenalin felszabadulását, növeli az endorfinszintet, javítja a cukoranyagcserét vagy a véralvadási folyamatokra gyakorolt hatások révén megelőzi az embólia kialakulását (Pikó és Keresztes, 2007a). Továbbá a sportnak az aktív testmozgás által integráló hatása van, segít a lelki tartalmak átélésében, inkubációjában, átdolgozásában, és feldolgozásában. Ilyenformán hozzájárulhat a hétköznapi feszültségek kezeléséhez, megküzdéshez, a probléma megoldásához (Jackson és Csíkszentmihályi, 2001). A testmozgás és sport hatékony eszköze a lelki egészség kialakulásának és fennmaradásának, vagyis az egészséges személyiségfejlődésnek. A rendszeres mozgás, a lelki egészség védelmében protektív faktorként jelenik meg. A mozgás segít a saját test használatának megtanulásának az ismerete maga után vonja, hogy önmagában is megtanul bízni az ember és személyes szabadsága növekszik. Ugyanakkor kitartásra nevel, és a lelki egészségre gyakorolt hatása kimutatható abban is, hogy segít a félelem, a szorongás legyőzésében, a feszültség oldásában.

Soft skillek, avagy a puha faktorok fejlesztése

A labdarúgás – de bármilyen más csapatjáték – a résztvevőknek számos soft skilljét, azaz puha készségét fejlesztenek, amelyek nemcsak a futballpályán való eredményes-

séget segítik elő, de azon kívül, a hétköznapi élet kihívásaiban, például a rendszeresen iskolába járni vagy munkát találni.

A puha készségek közé tartozik a pontosság, az udvariasság, az önmenedzselés, a szervezethezesség, az eseménymenedzsmment, a kitartás és az önfegyelem és sok más.

Az edzések és mérkőzések elengedhetetlen részét képezi a kommunikáció – ezáltal megtanulják, hogy hogyan hallgassák meg a másikat, hogyan kommunikáljanak tisztán és érthetően, tiszteljék a mások véleményét és elemezzék magukat és a csapatuk játékát és sportszerűségét a football3 mérkőzések utáni megbeszéléseken.

A csapatjátékok jellegéből adódóan a játékosoknak együtt kell működniük és dolgozniuk egy közös cél érdekében. Előfordul, hogy adódnak olyan játékosok, akik egyedül akarják megnyerni a mérkőzést, ezáltal hőssé válni, ami azonban a csapattársak ignorálását hozhatja maga után. Ez esetben az edző irányításával a csapat környezete megtaníthatja a résztvevők számára az együttlét, az egységesség és az egymás elfogadásának értékeire.

A futballon keresztül a résztvevők megtanulhatják, hogyan uralják, irányítsák, vezessék vagy inspirálják játékostársaikat és tagjaikat. A csapatkapitány feladata a mérkőzések előtti bemelegítés megszervezése és lebonyolítása, a félidei beszéd megtartása, az edzői utasítások közvetítése a pályán tartózkodó csapattársainak. Az önkéntesek és az edzők pedig közvetlen felelősséget vállalhatnak egy-egy esemény megszervezéséért és egy csoport vezetéséért.

Társadalmi integráció

A futball univerzális nyelve lehetővé teszi a résztvevők számára, hogy a nyelvi akadályok ellenére is kapcsolódni tudjanak egymáshoz. Ugyanakkor a migránsok és a menekültek nyelvi készségei javulnak is a közös futball tevékenységek során. A befogadó társadalom tagjai segítenek a résztvevő migránsok és menekültek számára, akik így olyan informális környezetben találják magukat, ahol jól érzik magukat és a labdarúgás mellett gyakorolhatják a nyelvet is.

A futballpálya a kialakítása és a sport szabályai miatt biztonságos és befogadó környezetként működhet. Ezáltal a különösen marginalizálódott csoportok, mint például a menekültek, az etnikai kisebbségek, a hajléktalanok és a fogyatékkal élők számára. A labdarúgás során megtapasztalható tisztelet és csapatmunka által valamennyi játékos a közösség és a csapat aktív, formáló és hasznos tagjának érezheti magát. Sok fiatal szembe-sül az erőszak valamilyen formájával nap mint nap, függetlenül attól, hogy az a neme miatt, a bandák vagy etnikai összecsapások vagy a választást követő feszültségek miatt történik.

Mivel azonban a **football3** a párbeszédre alapul, ideális platformot nyújt arra, hogy megtanítsa a játékosokat arra, hogyan lehet megelőzni az erőszakot és békésen rendezni a konfliktusokat.

A futballpálya történései gyakran mutatnak hasonlóságokat a való élettel, ezáltal fontos társadalmi értékek átadására is alkalmas a sport. Ilyen lehet például a tolerancia, a nyitottság, a tisztelet vagy az integráció. Egy futballpályán kialakuló barátság különböző etnikumú játékosok között feltételezi, hogy kevésbé lesznek rasszista vagy diszkriminatív magatartásuk a mindennapi életben; vagy ha egy résztvevő megtanulja annak fontosságát, hogy tiszteletben tartsa a mérkőzés szabályait, akkor ez a játékos nagyobb valószínűséggel fogja tiszteletben tartani a társadalom szabályait is. Olyan egyszerű magatartási formák és módszerek, mint például a mérkőzés előtti és utáni kézfogás, illetve a vegyes csapatok felállítása, szintén erősíthetik a toleranciát és az integrációt. Ugyan-ezen készségeket, illetve a nyitottságot fejlesztheti az is, ha a játékosok más városokba és országokba utazhatnak különböző versenyekre és tornákra, ahol a különböző kultúrájú és etnikumú közösségekkel találkozhatnak. Az aktív polgárok elősegítik és fenntartják a demokráciát azáltal, hogy részt vesznek országuk politikai és döntéshozatali folyamataiban. A football3 révén a játékosok megtanulják tiszteletben tartani mások véleményét, és felelősséget vállalnak saját cselekedeteikért. Ezek kulcsfontosságú leckék, amelyeket állampolgárokként és az emberi jogok védelmében alkalmazhatnak.

Foglalkoztathatóság

A korábban ismertetett tényezők miatt sok menekült nem férhet hozzá az oktatáshoz, és ezáltal csökken annak a valószínűsége, hogy a jövőben megfelelő munkahelyet találjon. A futball tevékenységekben és a football3-ban való részvétel segíti kommunikációs, szociális és vezetői képességeik felépítését, mely képességek elengedhetetlenek a jövőbeli munkavállaláshoz.

Az Oltalom Sportegyesületben összetett foglalkoztatási programot indítottunk a résztvevők számára. Először a futball tevékenységeinkbe kapcsolódnak be, később pedig csatlakozhatnak más foglalkoztatási szolgáltatásainkhoz, amelyeket igényeikre szabunk. Munkavállalói tréningünket azért hoztuk létre, hogy egy átfogó program keretein belül készíthessük fel a munka világára azon fiatalokat, akiknek esetleg kevesebb lehetőségeik vannak különböző előadásokon vagy programokon részt venni. A tréning több panelből épül fel, az átfogó edukatív bevezetőt követően számos gyakorlati feladattal látjuk el a fiatal résztvevőket:

- **karrier orientáció:** a résztvevők támogatjuk saját kompetenciájuk reális megvizsgálásában és elemzésében, illetve érdekeik és álmaik azonosításában, hogy amely által elkezdjék karrier-terveiket megvalósítható módon meghatározni. Ez a megközelítés lehetővé teszi számukra, hogy jobban megítéljék saját alkalmasságukat bizonyos pozíciók esetén, és számukra megfelelő döntéseket hozzanak, ezáltal növelve sikerélményüket.
- **álláskeresés:** a résztvevők rengeteg információt kapnak az Oltalom munkatársaitól arról, hogyan találhatnak munkahelyet, és lehetőséget kapnak, hogy az Oltalom számítógépei segítségével keressenek állást. Az oktatók felvázolják a három legfontosabb álláskereső csatornát – álláshirdetések, hálózatok használata és spekulatív jelentkezés –, és segítik a résztvevőket abban, hogy fejlődjön kommunikációs készségek, hogy nagyobb sikerességgel lépjenek kapcsolatba a potenciális munkaadókkal.
- **önéletrajz írás:** az oktatók segítenek a résztvevők számára megtanulni, hogyan épül fel egy jó önéletrajz; jól strukturált sablont biztosítanak, amelyet a résztvevők a saját adataikkal kitölthetnek; profi fényképet készítenek a résztvevőkről, amit a dokumentumban felhasználhatnak, majd ezek az oktatók személyre szóló visszajelzést is adnak.
- **állásinterjúk:** a résztvevők megtanulják, hogy milyen típusú állásinterjúk léteznek s azokon hogyan tudnak sikeresen szerepelni; az előadók tippeket adnak, hogyan viselkedjenek, hogyan jelenjenek meg egy-egy állásinterjún s azokon milyen válaszokat adjanak különböző kérdésekre. A gyakorlati tudásokat szituációs feladatok során gyakorolhatják a résztvevők, amelyek után értékelhetik egymás és saját teljesítményüket.

A programban való részvétel előtt a résztvevők sok esetben nem tudják, hogy milyen munka lenne reális és ideális számukra. Éppen emiatt szükségük van segítségre ahhoz, hogy elérhető és megvalósítható célokat tűzzenek ki maguk elé. Sokuk számára nehézséget okoz egy ideális önéletrajz megírása, a munkaközvetítői űrlapok kitöltése

vagy egy állásinterjún való megfelelő viselkedés. Célunk egyszerre az, hogy megértsük a résztvevők nehézségeit, illetve hogy fejlesszük azon készségeiket, motivációjukat és tudásokat, amelyek szükségesek a sikeresen munkakereséshez, ezáltal sikeresebben tudnak majd beilleszkedni a társadalomba is.

Gender ügyek

Mint láthatjuk, a sportot rengeteg társadalmi kérdésben lehet eszközként és felületként használni, s nincs ez másként a gender témában sem. A nők helyzetének javítása úgy oldható meg a sport foglalkozásokon keresztül, ha a nők és lányok számára fenntartott tevékenységek köre bővül, és olyan lehetőségeket is biztosítanak számukra, amelyek különös figyelmet fordítanak biológiai, társadalmi nemükből fakadó szükségleteikre és igényeikre.

A menekült vagy migráns nők és lányok gyakran sokkal aktívabban vesznek részt etnikai közösségi életben, mint a férfiak és a fiúk. Ebből kifolyólag a nemek közötti egyenlőséget és befogadást támogató sportprogramoknak figyelembe kell a különböző korú és nemű résztvevők életkörülményeiket, leginkább a muszlim közösségekben. Azoknak a programoknak, amelyek a muszlim nők/lányok felé irányulnak, figyelembe kell venniük azokat az esetleges kulturális és vallási szabályokat, amelyek korlátozzák a lányok és a fiúk közötti kapcsolatot, illetve a test felfedését.

Ezeket a szokásokat mindenkor tiszteletben kell tartani annak érdekében, hogy megakadályozzuk a résztvevők számára kellemetlen, esetleg megalázó helyzeteket. Számos mód van arra, hogy a lányok problémáit – miután tudomást szereztünk róluk – kezeljük:

- **Nemekre vonatkozó szabályokat létrehozása, amelyek mindenki számára elfogadhatók**
- **Nőnemű személyzet, önkéntesek és támogató munkások alkalmazása,**
- **Olyan edzésterv és beosztás kialakítása, mely tiszteletben tartja a vallási ünnepeket, és figyelembe veszi a nők/lányok egyéb elfoglaltságát (pl. házimunka),**

- Biztosítani, hogy a férfiak/fiúk ne láthassák a nőket/lányok sport-, illetve úszódresszben,
- Nem-specifikus sportok elérhetővé tétele,
- Elnyerni a szülők bizalmát,
- Olyan tevékenység szervezése, amely elérhető a helyi közösségekben vagy iskolákban, a könnyű megközelítés érdekében,
- Találkozók lányoknak a befogadó ország és más kultúrák lányaival.

Világszerte nők és lányok milliói tapasztalják meg a megkülönböztetést, az őket érő erőszakot, a korlátozottan hozzáférhető oktatást és a gazdasági függőséget. Gyakran úgy nőnek fel, hogy nincs meg a boldog és a teljes élethez szükséges önbizalmuk és megfelelő tudatásuk. Mindezek szükségét képezik annak, hogy saját életükért felelősséget vállaljanak. A játék, a sport ugyanakkor képes párbeszédet kialakítani nők és férfiak, lányok és fiúk között, a football3 pedig megtanítja a játékosoknak, hogy mindenki egyforma, nemcsak a pályán, hanem az életben is.

Érzékenyítés a futball segítségével

A sport sokkal többről szól, mint csupán magáról a játékról: egy közös nyelv, amely összeköt minket, egyenlővé tesz, egy csapatá szervezi az ismeretleneket, és ha kell, segítséget nyújt a bajba jutottaknak. A sportnak mára komoly szerepe van a nemzetközi fejlesztésben és béke teremtésben. Szemléletes példaként felhozta, hogy 1914 karácsonyán a világháború alatt a német és brit katonák futballoztak a lövészárkok között (Kiss, 2016).

Kontaktus hipotézis

Gordon W. Allport az Egyesület Államokban dúló faji szegregáció közepén dolgozta ki a kontaktus hipotézist (Allport, 1954), amelyet intergroup kontaktus elméletként is ismernek. Ez a konfliktusban lévő csoportok közötti kapcsolatok javításának egyik legjobb módja.

Allport állítja, hogy az előítélet a hiányos vagy téves információkon alapuló generalizáció és túlzott egyszerűsítés közvetlen eredménye. Az alapvető megfontolás az, hogy az előítéletek csökkenthetők, ha az emberek egy bizonyos csoportjáról többet megtudunk.

Allport vélekedései szerint két csoport (legtöbb esetben a marginalizált és a többségi csoportok) között fennálló sztereotípiák, előítélet és diszkrimináció csökkentésének leghatékonyabb módja az, ha bizonyos körülmények között lehetőséget biztosítunk az interperszonális kapcsolatokra. A felek számára a kommunikáció lehetősége biztosítja, hogy megértsék és értékeljék különböző nézeteiket. Ennek eredménye egy új látásmód és megközelítés, az előítéletek csökkentése.

Allport azt sugallja, hogy az érintkezés feltételeit megfelelő módon kell kezelni a sztereotípiák és előítéletek csökkentése, illetve a jobb interakciók elérése érdekében. A kapcsolattartási helyzetnek nem szabad további feszültséget keltenie a résztvevőkben, időt és teret kell biztosítani ahhoz, hogy mindenki jól érezze magát.

Az egyik, ha nem a legfontosabb feltétel, hogy az adott helyzetnek pozitív kontaktust kell tartalmaznia. Az alábbi táblázatban bemutatjuk az ideális kapcsolattartási helyzet előfeltételét, és ezeknek a kritériumoknak a megvalósítását a football3 tevékenységében:

Kritéria	Leírás	Megvalósítás a football3-ban
Egyenlő státusz	Mindkét csoportnak egyenlő mértékben kell elköteleződnie a kapcsolatban. A csoport tagjainak hasonló háttérrel, tulajdonságokkal és jellemzőkkel kell rendelkezniük. Az akadémiai háttér, anyagi helyzet, képességek vagy tapasztalatok miatt fennálló különbség minimális legyen, mivel ezek a tulajdonságok befolyásolni fogják a presztízzsel és ranggal kapcsolatos észleléseket a csoportban.	A játékosok egyenlők a labdarúgásban, függetlenül társadalmi és etnikai háttérüktől, nemüktől, koruktól és vallásuktól stb.
Közös célok	Mindkét csoportnak egy feladaton kell dolgoznia, és ezt közös célként kitűzni, mely csak akkor érhető el, ha a két vagy több csoport tagjai együtt dolgoznak erőfeszítéseik és forrásaik összehadásával.	Mindkét csapat célja egyértelmű: hogy több gólt szerezzen, és több fair play pontot, mint az ellenfél csapata. Az első félidőben közös (rögzített és választható) szabályokat hoznak létre.
Csapaton belüli együttműködés	A csapatoknak együtt kell dolgozni, hogy a közös célokat elérjék.	Természetesen a football3-ban is van verseny, azonban a különleges szabályok biztosítják, hogy a fair play és a csapatok közötti párbeszéd fontosabb legyen, mint maga a győzelem. Az első és a harmadik harmad során a csapatok kapcsolatba lépnek egymással annak érdekében, hogy meghatározzák a játékszabályokat és értékeljék a játékot.
A tekintély támogatása	Mindkét csoportnak el kell ismernie egy olyan tekintélyt, amely támogatja a csoportok közötti kapcsolatot és interakciókat. A kapcsolattartónak ösztönöznie kell a barátságos, segítőkész, egyenlőségen alapuló viselkedést, és el kell ítélnie a csoportok közötti összehasonlítást.	A football3 mediátor nem olyan tekintély, mint a játékvezető: ő olyan környezetet biztosít, ahol az érintkezés különleges szabályok támogatásával jön létre.
Személyes interakció	A kontaktus szituációban informális, személyes interakció történik, egy extra csapattal. A konfliktusban lévő csapatok tagjai vegyülnek egymással. E kritérium nélkül nagyon keveset tudnak meg egymásról, és a csoportok közötti barátságok nem alakulhatnak ki.	A football3 mérkőzéseken a csapatok és az ellenfél csapata közötti interakció teljesen természetes. A játékosok gyakran keverednek, hogy egy vegyes nemű csapatot alakítsanak ki.

Football3 – Fair Play Football Roadshow

Az Oltalom Sportegyesület által 2012-ben újtára indított Fair Play Football Roadshow az egyetlen olyan sportesemény sorozat Magyarországon, amely nemcsak nevében fair. A bajnokságok során használt speciális szabályrendszerrel olyan, különböző társadalmi helyzetű és háttérű csoportoknak kínálunk közös tevékenységet, akiknek élete a hétköznapiak során gyakran csak vélt vagy valós konfliktusok mentén keresztezi egymást. Fair Play Football Roadshow bajnokságunk meccsein különleges, úgynevezett football3 szabályrendszert alkalmazunk, amit a streetfootballworld hálózatában résztvevő partnerek dolgoztak ki. **A football3 alapját képező értékek, a fair play, az egyenlőség, a csapatmunka és a tisztelet ugyanannyira fontosak a játékokban, mint maga a futballtudás.** A módszert már a délszláv háború idején is alkalmazták az egymással konfliktusban álló közösségek közötti béke megteremtése céljából.

A football3 elnevezés onnan származik, hogy a hagyományos futballmeccsekkel ellentétben nem kettő, hanem három félidőre van osztva egy mérkőzés. Az első félidőben a játékosok és a mediátor kialakítják a szabályokat, amit kétszer 10 perces meccs követ, és ezt követően végül a harmadik „félidőben”, szintén közösen, a mediátor vezetésével megtartott értékelés zárja. A harmadik részben a játékosoknak lehetőségük van a szabályokkal, a fair play-el és a mérkőzéssel kapcsolatban visszajelzést adni mind magukra, mind csapatukra vonatkozóan.

A Fair Play Football különlegessége, hogy a mérkőzés során nincs bíró és nincs síp-használat. Ehelyett a football3 szabályokat jól ismerő és a Fair Play futballnak elkötelezett, tapasztalt mediátorok helyettesítik, akik a mérkőzés alatt jó esetben nem szólnak bele a játék menetébe. Az előforduló szabálytalanságokat nem a mediátor, hanem a játékosok jelzik, mégpedig kézfeltartással, s egymás között tisztázzák, illetve az esetleges szankciókban közösen állapodnak meg. Egy-egy bajnokság megkezdése előtt a fair play mediátorok tréninget tartanak a csapatokból delegált 2-2 főnek, amely során tisztázzák a szabályokat, illetve a bajnokság menetét. Az itt résztvevő csapattagok feladata, hogy a fair play szellemet és hozzáállást átadják társaiknak.

A mérkőzés megkezdése előtt közvetlenül a mediátorok megbeszélést tartanak a csapatok összes játékosával, amely során néhány szóban ismét megerősítik a fix

szabályokat és közös megegyezéssel jelölik ki a választható szabályokat. (Mind a fix, mind pedig a választható szabályok az aktuális viszonyoknak, illetve a szervezők és résztvevők igényeinek, fantáziájának megfelelően bővíthetnek, illetve szűkülhetnek.)

A mérkőzések befejeztével ismét egy rövid, értékelő beszélgetést tartunk: a fair play mediátorok az élményeikről kérdezik a játékosokat, illetve azt is megvizsgálják, sikerült-e betartani a szabályokat. A szabálytalanságokat minden esetben fontos említeni, nehogy annak látszata alakuljon ki a résztvevőkben, hogy a fair play ellenére a közösen kialakított keretek szabadon áthághatók.

Ahol és amikor erre lehetőség nyílik, videós elemzést is alkalmazunk: professzionális technikával rögzítjük a pályán zajló eseményeket, majd a meccsek utáni beszélgetés során a játékosokkal együtt nézzük meg a fair play mozdulatokat, jó védekezőket, gólokat, támadásokat. A fair play pillanatok tudatosításán túl a videós elemzés lehetőséget ad visszaneézni és elemezni a vitás helyzeteket is, ami szintén támogatja a csoportok közötti jó viszony kialakulását.

A bajnokságokon résztvevő valamennyi csapat érmet, a három legjobb csapat pedig kupát nyer. A versenysorozat elve, hogy nemcsak a három legjobb csapatot jutalmazzuk, hanem azt a csapatot is, amely a leginkább képviselte a Fair Play szellemét

ellenfeleivel és csapattársaival szemben – így ez a csapat nyeri a Fair Play kupát. Ez utóbbi díj egyben belépő az évzáró gálára is.

Vezetői készségek fejlesztése

A football3 mérkőzésein a képzett mediátoroknak kulcsszerepe van a demokratikus és megértő környezet biztosításában és a fair play támogatásában. A football3 mediátorok fontos vezetői képességeket szereznek és gyakorolnak: megbízhatónak kell lenniük, mellettük a játékosok biztonságban érzik magukat.

A mediátorok egyik legfontosabb készsége az empátia: a mediátor érzékeny az érzelmi reakciókra, értékekre, nyelvi és labdarúgási készségekre és mások identitására, nemek, az etnikumok, a vallások stb. tekintetében. A mediátor mindvégig megőrzi semlegességét, vitában nem erősíti meg egyik oldal érveit sem, meghallgatja mindkét csapat tagjait. A mediátorok az értékek fenntartása mellett felelősek abban is, hogy a légkör energikus és szórakoztató legyen.

Ahhoz, hogy feladatát felelősségteljesen és sikeresen tudja végrehajtani, a mediátornak is szüksége van a kellő önismeretre, empátiára, erős kommunikációs és problémamegoldó készségekre. Az azonnali visszajelzés a mérkőzéseken egy gyors ütemű tanulási környezetet teremt.

A football3 mediátorok különböző készségei kiválóan használhatók a munkahelyeken, így a mediátorok alkalmazotti készségei szintén fejlődnek. A football3 mediáció során megszerzett és megerősödött készségek hasznosak lehetnek egy közösség érdekképviseletében vagy önszerveződésében.

Összegzés

A kézikönyv megírása során arra törekedtünk, hogy mindenki számára érthetően bemutassuk, milyen kihívásokkal szembesülnek a menekültek az új hazájukba való integráció során, és milyen válaszokat találunk a futball és a támogató tevékenységek révén. Bemutattuk azokat az élethelyzeteket és szituációkat, ahol kiemelten fontos a menekültek támogatása ahhoz, hogy képesek legyen az életük újjáépítéséhez és az önállóságuk visszanyeréséhez. Ezután sor került a támogató munka interkulturális megközelítésének bemutatására. Szó esett arról, hogyan kell a nemek szempontjait tiszteletben tartani a sporttevékenységek során. Az Oltalom Sportegyesület és partnerei tapasztalatán és munkáján keresztül ismertettük, hogy a rendszeres labdarúgás és azon belül a football3 hogyan alakíthatja, fejlesztheti a résztvevők személyes szociális készségeit, továbbá részletezésre kerültek azok a futball tevékenységek, amely az általuk használt szabályrendszer révén szolgálják a marginalizált csoportokat, mint sokszínű és befogadó közösség. Mindezekre van a leginkább szükségük a menekülteknek ahhoz, hogy eligazodjanak és legyűrjék a nehézségeket, hogy végül a befogadó társadalom egyenrangú tagjává válhassanak.

Hivatkozások

Allport, Gordon W. (1995): Az előítélet. Osiris. Budapest.

Bernát, A., Simonotvits, B. (Ed.): The Social Aspects of the 2015 Migration Crisis in Hungary. TÁRKI. 2016.

Bognár, K. (Szerk.) (2011). Szakszerűen segíteni. Kézikönyv és példatár a migráns-specifikus segítség gyakorlatához. Menedék – Hungarian Association for Migrants.

Központi Statisztikai Hivatal. www.ksh.hu

ECRI Report on Hungary, European Commission against Racism and Intolerance (2009). <http://coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/Country-by-country/Hungary/HUN-CbC-IV-2009-003-ENG.pdf>

football3 handbook. How to use football for social change. StreetfootballworldGmbH.

Letöltve <http://www.streetfootballworld.org/sites/default/files/football3%20Handbook.pdf> 2019.12.10

Gimes, G., Juhász, A., Kiss, K., Krekó, P., Somogyi, Z.: Látélet 2008: Kutatási összefoglaló az előítéletesség és intolerancia hazai helyzetéről. Helyzetjelentés és javaslatok. Political Capital. 2008.

http://www.euroastra.info/files/20081016_eloiteletesseg_tanulmany_081016.pdf

Gyulai, G. (2011). Külföldiek Magyarországon: Segédlet újságíróknak a migráció és a menekültügy témájának bemutatásához. Európai Integrációs Alap, Magyar Helsinki Bizottság.

Handbook on Volunteering of Migrants in Sport Clubs and Organizations. VIDC, FAI. 2016.

<http://www.footballforequality.org/fileadmin/mediapool/pdf/spin/2016MigrantsBooklet3.org>

Inclusion of Migrants in and through Sports. A Guide to Good Practice. VIDC. 2012.

<http://www.footballforequality.org/fileadmin/mediapool/pdf/spin/SPIN-GPG-sc.pdf>

https://index.hu/belfold/2017/01/10/eljott_orban_ideje_hogy_bedaralja_a_civileket/ Letöltve 2019.12.16

https://hvg.hu/itthon/20180111_kedden_kerult_alkotmanybirosag_ele_a_civiltorveny_de_meg_nem_varhato_hatarozat Letöltve 2019.12.16

Kavoura, A., Kokkonen, M., Siljamaki, M. (2016). Tackling Discrimination in Grassroots Sports: A Handbook for Teachers and Coaches. University of Jyväskylä, Finland Department of Sport Sciences. www.iris-sports.eu

Kovats, A., Miklusakova, M., Rangelova, V., Siniovas, V. (2006). Practical Social Work with Refugees. A Human Rights Approach. A Textbook for Higher Education Students. IN Czinkotai, R. M. (Ed.) Menedék. Hungarian Association for Migrants.

Ligeti, Gy. (2006). Előítéletek és sztereotípiák.

http://tarsadalomkutatas.hu/kkk.php?TPUBL-A-717/publikaciok/tpubl_a_717.pdf

<https://mindsetpszichologia.hu/2016/12/19/fokuszban-a-z-generacio-fiatal-sporttudosok-iv-orzagos-konferenciajaa/> Letöltve 2019.12.10

Örkény, A., & Székelyi, M. (2009). Az idegen Magyarország: Hat migráns csoport összehasonlító elemzése [The foreign Hungary: Comparative analysis of six migrant groups]. *Bevándorlók Magyarországon [Immigrants in Hungary]*.

Simonovits, B., & Szalai, B. (2013). Idegenellenesség és diszkrimináció a mai Magyarországon. *Magyar Tudomány*, 3(March), 251-262.

Szabó, J. (2003). A siker parazitái? In: Valóság, Vol. XLVI, No. 7.

<http://www.valosagonline.hu/index.php?oldal=cikk&cazon=103&lap=0>

<https://www.vg.hu/gazdasag/gazdasagi-hirek/ukrajnabol-jon-a-legtobb-vendegmunkas-2-1847868/>

Wright, S. C., Aron, A., McLaughlin-Volpe, T., & Ropp, S. A. (1997). The extended contact effect: Knowledge of cross-group friendships and prejudice. *Journal of Personality and Social psychology*, 73(1), 73.

Zatykó, J. (Ed.) Migránsokról szociális munkásoknak. Menedék – Hungarian Association for Migrants. 2007.

Refugee Family Reunification. UNHCR's Response to the European Commission Green Paper on the Right to Family Reunification of Third Country Nationals Living in the European Union (Directive 2003/86/EC)

<https://www.refworld.org/publisher,UNHCR,POSITION,,4f55e1cf2,0.html> Letöltve 10.12.2019

UN High Commissioner for Refugees (UNHCR), *Resettlement of Children and Adolescents at Risk*, June 2016, available at: <https://www.refworld.org/docid/58344f244.html> [accessed 10 December 2019] 2019.12.10

<https://www.refworld.org/publisher,UNHCR,POSITION,,58344f244,0.html>, Letöltve 2019.12.10

<https://www.unhcr.org/hu/4442-egy-magyarorszagi-idosotthon-lakoi-uj-ertelmet-adnak-menekultek-eletenek.html> Letöltve 2019.10.16

<https://www.helsinki.hu/event/menekulj-okosan/#> Letöltve 2019.12.16

https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_wnvn001.html Letöltve 2019.12.16

http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_wnvn002b.html Letöltve 2019.12.16

https://index.hu/belfold/2019/02/21/venezuela_magyar_menekultek_befogadas_bevandorlas_bevandorlasi_kulonado_maduro_chavez_polgarhaboru/ Letöltve 2019.12.10

https://index.hu/belfold/2017/01/10/eljott_orban_ideje_hogy_bedaralja_a_civileket/ Letöltve 2019.12.16

https://hvg.hu/itthon/20180111_kedden_kerult_alkotmanybirosag_ele_a_civiltorveny_de_meg_nem_varhato_hatarozat Letöltve 2019.12.16

<https://www.kormany.hu/hu/hirek/a-parlament-elfogadta-az-adotorvenyek-modositasarol-es-a-bevandorlasi-kulonadorol-szolo-torvenyjavaslatot> Letöltve 2019.12.16

<http://www.valosagonline.hu/index.php?oldal=cikk&cazon=103&lap=0> Letöltve 2019.12.17

<https://www.vg.hu/gazdasag/gazdasagi-hirek/ukrajnabol-jon-a-legtobb-vendegmunkas-2-1847868/> Letöltve 2019.12.1

www.utcaifoci.hu